

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 20 SEPTEMBER 1950

No. 1741

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	751
Sommaire, summaries	751
De ontwikkeling van het reële arbeidersinkomen in Nederland door <i>Dr J. E. van Dierendonck</i>	752
De Nederlandse plannen tot bevordering van de export uit hoofde van toerisme naar de Verenigde Staten door <i>J. F. van Saarloos</i>	755
De 33ste zitting der Internationale Arbeidsconferentie door <i>Mej. Mr G. J. Stemberg</i>	758
De vrachtenmarkt door <i>C. Vermey</i>	760
Een stem uit het bedrijfsleven: De liquiditeitspositie in de textielbranche door <i>A. J. M. Wouters</i>	762
Aantekening: De Millioenennota 1951	763
Geld- en kapitaalmarkt	767
Grafieken: Beschikbaar gekomen hoeveelheid tabaksproducten in Ne- derland, 1923-1949	767
Statistieken: Bankstaten	767

DEZER DAGEN

hoorde Nederland de Troonrede voor 1950. Een nieuwe klank was niet verwacht en werd niet vernomen. Dat het moeilijk is twee doeleinden, die om dezelfde middelen vragen, tegelijk te bevredigen, is een alom erkende grondstelling van de economie. Daar kunnen formuleringen, meer of minder omslachtig, meer of minder slepend van toon, weinig toe of af doen.

Nederland zit in een internationale ploeg en moet zijn riem trekken. Hoeveel inspanning dat in quantiteiten gelds kan kosten, kan men uit de millioenennota leren. Waarbij ook daar de teleurstelling opvalt, dat het anders had kunnen zijn, nadat de militaire uitgaven in Indonesië hun einde naderden.

Aan die teleurstelling lijdt ieder momenteel nog steeds het meest en de Troonrede niet het minst. Net nu wij dachten flink door te kunnen halen, komt er een andere bocht in het vaarwater. Wat helpt het om te betuigen, dat men er moe van zou worden; de zaak is om het niet te zijn.

Een recept, dat misschien naar de Coué-methode riekt. Het zij zo; maar als men zijn tijd genomen heeft om de ontgoocheling te verwerken, is toch de enige manier om weer vooruit te komen, dat men zich met de borst er op werpt.

Een vlotte mededeling aan regeerders en bevolkingen, die sinds jaar en dag niet anders doen? Juist in deze week werd herdacht, dat de „Battle of Britain” tien jaren geleden werd gevoerd. Veel respijt is er sindsdien niet geweest. Onze geschiedenis bewaart het devies van één der eerste Nederlandse vrijheidsstrijders, Marnix van Sint Aldegonde: „Repos ailleurs”.

In een materiële vlak schijnt de Britse Regering zo te denken. Nadat de defensievoorstellen van het Kabinet waren aanvaard, zelfs met een begin van erkentelijkheid van de leider van de oppositie, is onmiddellijk de uitvoering van de reeds aanvaarde wet op de nationalisatie van de ijzer- en staalindustrie aan de orde gesteld. Dit voorstel is door de oppositie met ijskoude woede ontvangen. In onze geschiedenis is één man, van wie wordt gewaagd, dat hij „door ijs en ijzer durfde streven”. Hij is daarbij gevallen. De Engelse premier heeft het er beter afgebracht, zijn tocht blijft in lust tot uitdaging niet achter bij die van Heemskerck naar Gibraltar.

Er zijn meer gedurfde daden. De door President Truman benoemde adviseur Gray, wiens bijzondere opdracht was te rapporteren over Europa na het Marshall-plan zou zijn conceptrapport gereed hebben. Naar wat bekend werd, wenst hij voortzetting van de economische hulp, in andere organisatorische vorm, na 1952 over een drie- of vierjaarsperiode. Klinkt dit na de recente ontwikkeling al minder opvallend, een onderraden op, dat het rapport tevens een aanval zou bevatten op de Amerikaanse tarief- en subsidiepolitiek.

„Road-plan for all Europe”. Dit is niet de titel van een nieuwe conferentie over de Europese integratie, doch van een rapport van de sectie landvervoer van de Economische Commissie voor Europa. Alle afgevaardigden — van Oost- en West-Europa — zijn het over een schema van een Europees weggennet eens geworden. Hier is tenminste één weg gevonden. Jammer, dat het, internationaal politiek gezien, maar om een B-weg gaat.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNEMING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Technische en Fiscale adviezen
van het
Bureau voor Collectieve Contracten
der

EERSTE NEDERLANDSCHE
Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

inzake
aanpassing
van ondernemingspensioen- en
spaarfondsen aan de (komende)
nieuwe wettelijke bepalingen

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5346

Groothandel

DEZE WEEK:

- ★ Kabinet Natsir
- ★ Ommekeer in de Belgische conjunctuur
- ★ Koershervorming in Argentinië

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes en aanbiedingen van binnen- en buitenland. Plaats voor export een aanbieding in de rubriek TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

BELASTINGCONSULTATIEBUREAU
A. L. F. LEVERINGTON

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.
D. Sweepe, Oud-Ontvanger d. Bel.
Mr. Dr. N. J. Feldmann, Bel. jur.
N. A. Schol, Candidaat Notaris.
Amsterdam: 1e Helmersstr. 95, Tel. 85508
Haarlem: Ged. Oude Gracht 11 b, Tel. 12468

ROTTERDAMSCH
BANK

VOLLEDIG
BEHEER
VAN
VERMOGENS

250 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

IN DIT BLAD
ADVERTEERT

U
MET SUCCES!!

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Corns. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. - Tel. 25410

**Onafh. Verzekeringsadv.
LOD. S. BEUTH**

deskundige terzake van:
Gezinszorg voor het vrije
beroep, b.v. artsen

Voorzieningen bij verkoop
van praktijk of zaak

Pensioen-voorzieningen
voor staf en personeel

Organisatie Ondernemings-
en Bedrijfs-Pensioenfondsen

Aanpassing aan nieuwe wet
Pensioen- en Spaarfondsen

MAAK GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Dr J. E. van Dierendonck, *De ontwikkeling van het reële arbeidersinkomen in Nederland.*

Voor wie de snelle stijging der prijzen in het laatste halfjaar heeft gevolgd en zich rekenschap geeft van de nog steeds aanhoudende tendentie tot prijsstijging, zal het weinig verwondering baren, dat wederom tot een loonsverhoging van 5 pCt is besloten. Toch loopen de bezwaren, die ongetwijfeld aan de ziele nieuwe loonronde in hoge mate zijn verbonden, velen er toe zich af te vragen, of dit nu wel nodig is geweest. Schr. geeft een antwoord op die vraag door zo nauwkeurig mogelijk de ontwikkeling van het reële inkomen der arbeidersbevolking in de gehele na-orlogse periode te analyseren. Uit de analyse blijkt o.a., dat de situatie voor de industrie-arbeiders na de doorwerking van de devaluatie en van de jongste internationale politieke gebeurtenissen in het algemeen niet alleen ongunstiger dan in 1938/39 is geworden, maar zelfs nog ten achter is geraakt bij die van 1946. En dat terwijl sindsdien en de productie en de arbeidsproductiviteit onafgebroken gestegen zijn.

J. F. van Saarloos, *De Nederlandse plannen tot bevordering van de export uit hoofde van toerisme naar de Verenigde Staten.*

In brede kring leeft de opvatting, dat Nederland een groter aandeel zou kunnen hebben in het transatlantisch toeristenverkeer, indien het zou voorzien in het tekort aan geschikte hotelaccomodatie in het hoogseizoen. Het ligt in de bedoeling om uit een fonds leningen tegen gemakkelijke voorwaarden te verstrekken aan hotel-ondernemers, die uitbreidings- of nieuwbouwplannen hebben, welke aan regereisen. De accommodatie is evenwel slechts gedurende enkele weken van het hoogseizoen onvoldoende en het ziet er niet naar uit, dat zich hierin een wijziging zal voordoen. Van ondernemersstandpunt uit is het niet verantwoord de accommodatie af te stemmen op enkele topdagen. Het verdient daarom aanbeveling om eerst te trachten meer vreemdelingen met de bestaande accommodatie op te vangen, o.a. door intensivering der vacatiespreiding en oprichting van een instelling, die gegevens omtrent de beschikbare accommodatie verzamelt.

Mej. Mr G. J. Stemberg, *De 33ste zitting der Internationale Arbeidsconferentie.*

Een schets van de belangrijkste onderwerpen, welke ter 33ste zitting der Internationale Arbeidsconferentie zijn behandeld: het jaarrapport van de Directeur-Generaal van het Internationaal Arbeidsbureau, waarin speciaal aandacht is besteed aan het vraagstuk der „productiviteit“; de resolutie van de heer Robertio als antwoord op het verzoek der Verenigde Naties om de mening van de Internationale Arbeidsorganisatie over het bekende rapport „National and international measures for full-employment“ te doen kennen; de betrekkingen tussen werkgevers en arbeiders; gelijke beloning voor mannen en vrouwen voor arbeid van gelijke waarde; algemene problemen de landbouw betreffende en methoden voor het vaststellen van minimumlonen in de landbouw en tenslotte de vakopleiding van volwassenen met inbegrip van invalide personen.

C. Vermey, *De vrachtenmarkt.*

De algemene vrachtenmarkt stond gedurende het eerste halfjaar 1950 in het teken van dalende vrachten en stijgende kosten. Momenteel kan in verband met de internationale politieke spanningen van een opleving worden gesproken, die uiteraard niet normaal mag worden genoemd en die slechts schijnwelvaart schept. In tegenstelling tot die op de algemene vrachtenmarkt, was de stemming op de tankvrachtenmarkt gedurende de eerste zes maanden van het lopende jaar niet ongunstig en, vergeleken met het eerste halfjaar 1949, zelfs beter.

SOMMAIRE.

Dr J. E. van Dierendonck, *L'évolution des revenus réels des ouvriers aux Pays-Bas.*

Eu égard aux inconvénients, dont la récente augmentation de 5 p.c. des salaires est sans aucun doute entachée, on se demande si le nouveau rajustement des salaires a été nécessaire. L'auteur répond à cette question par une rigoureuse analyse de l'évolution d'après-guerre des revenus réels des salariés.

J. F. van Saarloos, *Les projets néerlandais pour favoriser le tourisme américain qui, comme l'exportation, constitue une source de dollars.*

Si la Hollande veut profiter plus largement du trafic touristique transatlantique, l'industrie hôtelière devra s'adapter à l'affluence en pleine saison. Etant donné qu'il est injustifiable, du point de vue des hôteliers, d'approprier l'accommodation hôtelière aux quelques jours culminants des saisons, on devrait d'abord essayer d'héberger plus de touristes, en utilisant plus efficacement l'outillage existant; e.a. par la dispersion des vacances. Si cette méthode ne réussit pas on pourrait toujours prendre en considération une extension de l'accommodation hôtelière.

Melle Mr G. J. Stemberg, *La 33ème session de la Conférence Internationale du Travail.*

L'auteur donne dans cet article un aperçu des plus importants sujets traités par la 33ème session de la Conférence Internationale du Travail.

C. Vermey, *Le marché du fret.*

Pendant le premier semestre de 1950 ce marché a été marqué par une régression des fret et par des frais ascendants. On constate actuellement un revirement dû aux rapports tendus d'ordre politique internationale. De ce chef ce redressement est à considérer comme étant anormal. Le marché du fret pour les bateaux citernes a été, au contraire, assez favorable pendant les six premiers mois de 1950.

SUMMARIES.

Dr J. E. van Dierendonck, *Development of real workmen's incomes in the Netherlands.*

In connection with the objections which are undoubtedly attached to the recent 5 per cent. wage-increase, it is asked whether this new wage-round was necessary. An answer to this question is given by analysing as exactly as possible the development of real workmen's wages during the whole post-war period.

J. F. van Saarloos, *The Netherlands plans for the promotion of exports through increased tourist traffic to the United States.*

Adequate hotel-accommodation during the main season is necessary if a greater share in trans-atlantic traffic is to be secured by the Netherlands. Since it is not advisable for hotel-owners to base accommodation on a few peak-days, efforts should first be made to provide lodgings for more foreigners, f.i. by means of holiday spreading. If this is not possible, increased accommodation may be considered.

Miss Dr G. J. Stemberg, *The 33rd session of the International Labour Conference.*

An outline of the most important subjects discussed at the 33rd session of the International Labour Conference.

C. Vermey, *The freight market.*

During the first half of 1950 the general freight market was characterized by decreasing rates and increasing costs. The present revival, which is due to the international political tensions, cannot, of course, be called normal. Conditions on the tank-freight market, on the other hand, were not unfavourable during the above-mentioned period.

DE ONTWIKKELING VAN HET REËLE ARBEIDERSINKOMEN IN NEDERLAND.

Wederom is tot een loonsverhoging van 5 pCt besloten. Voor wie de snelle stijging der prijzen in het laatste halfjaar heeft gevolgd en zich rekenschap geeft van de nog steeds aanhoudende tendentie tot prijsstijging, zal dit weinig verwondering baren. Toch nopen de bezwaren, die ongetwijfeld aan deze nieuwe loonronde in hoge mate zijn verbonden, velen er toe zich af te vragen, of dit nu wel nodig is geweest. Het antwoord op die vraag kan het beste worden gegeven door zo nauwkeurig mogelijk de ontwikkeling van het reële inkomen der arbeidersbevolking in de gehele na-oorlogse periode te analyseren. Een dergelijke analyse, waarbij wordt voortgebouwd op vroegere publicaties¹⁾, zal in het navolgende worden gegeven.

In het algemeen kan men stellen, dat het kort na de bevrijding nog geheel verstoorde evenwicht tussen lonen en prijzen in de tweede helft van 1948 niet slechts hersteld was, maar dat de wijzer zelfs enigszins in de richting van de lonen was uitgeslagen, waardoor het gemiddelde reële inkomen der arbeidersklasse tot boven het vóóroorlogse peil was gestegen. Een en ander moge blijken uit tabel I, welke is gebaseerd op de door het C.B.S. gepubliceerde indexcijfers van lonen en prijzen²⁾. In deze tabel is, voor zover het beschikbare statistische materiaal dit toeliet, tegemoet gekomen aan het herhaaldelijk geuite bezwaar, dat de arbeidersklasse te veel over één kam wordt geschoren en dat een juist inzicht slechts kan worden verkregen door een gedifferentieerde berekening voor de diverse afzonderlijke groepen.

¹⁾ Zie o.a. „Het industriële loonpeil in Nederland” van schrijver dezes in „Economisch-Statistische Berichten” van 17 November 1948 en „Het reële loonpeil in Nederland” van Drs D. Roemers in „Economisch-Statistische Berichten” van 16 November 1949.

²⁾ Daarbij is, in afwijking o.a. van de door de heer Roemers vermelde berekeningen, voor de prijsstijging het gemiddelde genomen van de indexcijfers volgens een vóóroorlogs en volgens een na-oorlogs pakket. Een dergelijk gemiddelde benadert nl. naar de mening van vele deskundigen het best de werkelijkheid, daar op die wijze rekening gehouden wordt met de normale veranderingen in de gebruiksgewoonten. De in dit artikel berekende reële inkomens in de opeenvolgende jaren liggen zodoende hoger dan die van de heer Roemers, die alleen rekening houdt met de prijsstijging volgens een vóóroorlogs pakket.

Uit genoemde tabel blijkt, dat tussen September/October 1946 en September/October 1948 een reële inkomensstijging heeft plaats gehad, welke voor de industrie-arbeiders zonder kinderbijslag gemiddeld ca 6 pCt, voor die met kinderbijslag ca 10 pCt en voor de landarbeiders (zonder kinderbijslag) ca 3 pCt heeft bedragen. Tevens blijkt, dat deze inkomensstijging voor de grote meerderheid der arbeiders heeft geleid tot een overschrijding van het vóóroorlogs niveau, welke overschrijding met name bij de ongeschoolde industrie-arbeiders en bij de landarbeiders zelfs zeer aanzienlijk was. Voor laatstgenoemde is de situatie trouwens nog gunstiger dan in de tabel tot uiting komt, aangezien, bij gebrek aan gegevens omtrent de werkelijke verdiensten van deze groep, slechts de stijging van de regelingslonen, welke geringer is geweest, in aanmerking kon worden genomen, terwijl bovendien in dit geval geen rekening is gehouden met de kinderbijslag.

Daartegenover vormen slechts de geschoolde en geoefende industrie-arbeiders in de drie grote steden van het Westen des lands (en vermoedelijk ook nog wel in enige andere Westelijke centra) in zoverre een uitzondering op dit algemene beeld, dat zij — hoewel ook hun reële inkomen na 1946 steeg — in October 1948 toch nog niet op hun vóóroorlogse levenspeil terug waren gekomen. Hierbij dient echter te worden overwogen, dat juist deze groepen vóór 1940 relatief een zeer gunstige positie innamen in Nederland. Een tweetal grensgevallen wordt tenslotte gevormd door de groep der ongeschoolde industrie-arbeiders zonder kinderen in de drie grote steden en de groep der geschoolde industrie-arbeiders zonder kinderen voor Nederland als geheel, die beide een indexcijfer van 98 ten opzichte van 1938 opleverden. Ten aanzien van laatstgenoemde groep moet echter worden bedacht, dat het desbetreffende indexcijfer uiteraard gedrukt wordt door het lage cijfer voor de arbeiders in de grote steden, dat er immers bij inbegrepen is. Aangenomen mag dan ook worden, dat de groep van geschoolde industrie-arbeiders zonder kinderen buiten deze grote steden in October 1948 weer het vóóroorlogse levenspeil had bereikt of daar reeds bovenuit was gekomen.

Resumerende kan worden gezegd, dat in September/October 1948 het reële inkomen van de grote meerderheid

TABEL I.

1938/1939 = 100	indexcijfers der gemiddelde nominale weekinkomsten ¹⁾ van mannelijke meerderjarige industrie-arbeiders ²⁾																indexcijfers der regelings- lonen van het mannelijke meerderjarige landarbeiders	prijsindexcij- fers van het gezinsverbruik (gemiddelde van twee reeksen)-
	alle industrie-arbeiders								industrie-arbeiders in Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage									
	ge- schoold		ge- oefend		onge- schoold		totaal		ge- schoold		ge- oefend		onge- schoold		totaal			
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b		
Sept./Oct. 1946	175	178	187	190	200	204	185	188	158	161	168	171	172	175	163	166	241	188
Sept./Oct. 1947	186	195	199	209	213	223	197	207	168	176	179	188	183	192	173	182	244	189
Sept./Oct. 1948 ³⁾	193	204	207	218	221	233	204	215	174	184	185	194	192	203	180	190	258	196
Sept. 1949 ⁴⁾								211	223						185	196	275 ⁵⁾	207
Juni 1950 ⁴⁾								221	234						194	206	290	229
	indexcijfers der gemiddelde reële weekinkomsten van mannelijke meerderjarige industrie- en landarbeiders																	
	alle industrie-arbeiders								industrie-arbeiders in Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage								landarbeiders	
Sept./Oct. 1946	93	95	99	101	106	109	98	100	84	86	89	91	91	93	87	88		128
Sept./Oct. 1947	98	103	105	111	113	118	104	110	89	93	95	99	97	102	92	96		129
Sept./Oct. 1948	98	104	106	111	113	119	104	110	89	94	95	99	98	104	92	97		132
Sent. 1949								102	108						89	95		128 ⁵⁾
Juni 1950								97	102						85	90		122

a = arbeiders zonder kinderbijslag.

b = arbeiders met kinderbijslag.

¹⁾ Door het C.B.S. zijn de indexcijfers gepubliceerd betreffende de gemiddelde weekverdiensten. Deze zijn in de tabel vermeerderd met de gemiddelde inkomsten uit kinderbijslag, voor de berekening waarvan is uitgegaan van een premie van 2,2 pCt in 1946, 5,5 pCt in 1947 en 6 pCt in 1948. In verband met administratiekosten en overschotten is hierop een kleine aftrek toegepast. Met de 2 pCt gratificatie is geen rekening gehouden, evenmin als met eventuele bijzondere loonhoudingen.

²⁾ Exclusief steenkolenmijnen.

³⁾ Door het C.B.S. zijn alleen indexcijfers gepubliceerd voor November. In de tabel zijn deze verminderd met de 11 loonbijslag.

⁴⁾ Voor de industrie geschat met behulp van de index der regelingslonen. Zie echter noot 4 bij de tekst.

⁵⁾ Een index van 275 voor de regelingslonen is in zekere zin geflatteerd, aangezien daarbij is begrepen een verhoging met ruim 3,5 pCt wegens verplichte premiestorting voor het landbouwpensioenfonds. Wordt hiermee rekening gehouden, dan was het indexcijfer der reële landarbeidersinkomsten in September '49 ongeveer 128. Zie echter de opmerkingen in de tekst, waaruit blijkt, dat om andere redenen de inkomensstijging van de landarbeiders nog belangrijk hoger mag worden geschat.

der arbeidersbevolking — bij benadering op 75 à 80 pCt te stellen³⁾ — min of meer boven het vóóroorlogse niveau was gestegen. Op diezelfde datum waren de indices der industriële productie en van de industriële arbeidsproductiviteit ten opzichte van September 1946 gestegen met respectievelijk ca 50 pCt en 13 pCt, aanmerkelijk meer dan de boven berekende stijging met 6 à 10 pCt van de gemiddelde reële weekinkomsten der industrie-arbeiders in deze zelfde periode. Toch mag deze verhouding in het licht, van de moeilijke economische positie, waarin ons land verkeerde en van de grote achterstand, die juist op het gebied van de arbeidsproductiviteit nog moest worden ingelopen, niet als ongerechtvaardigd worden beschouwd. Gezien deze economische positie was het nu eenmaal ondenkbaar, dat het reële inkomen in dezelfde mate zou kunnen stijgen als de productie en mocht het dus reeds een bevredigend resultaat heten, indien althans een deel van de productietoename ook aan de arbeiders ten goede zou kunnen komen.

Evenwel bleek geleidelijk, dat dit deel economisch gesproken toch te groot was uitgevallen. Een gemiddeld reël inkomen uit loonarbeid ten opzichte van 1938/1939 van 104 in de industrie en 132 in de landbouw, nog vermeerderd met inkomsten uit kinderbijslag, leidde tot een consumptieniveau, dat onverdedigbaar was bij het bestaande grote tekort op de betalingsbalans en de enorme behoefte aan nieuwe investeringen. Blijkens het Centraal Economisch Plan 1949 had de consumptie een zo groot deel van de productiestijging geabsorbeerd, dat de reële consumptieve uitgaven per hoofd der bevolking in 1948 3 pCt hoger lagen dan in 1938. (blz. 9). Het hoge niveau van het gemiddelde reële inkomen was bovendien allerminst in overeenstemming te brengen met het peil der arbeidsproductiviteit, dat voor de industrie (exclusief de bouwrijverheid) in het vierde kwartaal van 1948 ten opzichte van 1938 nog slechts op 85 stond (na uitschakeling van de seizoenbeweging).

Het mag dan ook niet verwonderlijk heten, dat tegen het einde van 1948 geleidelijk meer bezwaren tegen deze situatie werden geuit. Ook de genoemde publicatie van het Planbureau bepleitte voor 1949 de wenselijkheid van een daling der consumptie tot op ongeveer het peil van 1938, teneinde aldus een verschuiving naar de uitvoer en de investeringen mogelijk te maken (blz. 30/31). In het kort kan het oordeel over de toen bestaande situatie wellicht aldus worden samengevat, dat om sociale redenen een levenspeil van gemiddeld 100 pCt ten opzichte van 1938 wenselijk was, maar dat om economische redenen elke overschrijding daarvan moest worden voorkomen, c.q. ongedaan gemaakt, zolang niet de productie nog aanmerkelijk verder was gestegen.

Voorlopig was de invloed van deze en soortgelijke overwegingen op de praktische politiek echter nog niet groot. Dit bleek m.n. bij de pogingen, welke werden gedaan om het totaal bedrag der subsidies op dagelijkse verbruiksgoederen te beperken. Deze subsidies waren, gelijk bekend, na de oorlog ingevoerd om de (tijdelijk geachte) zeer hoge prijzen op de wereldmarkt te overbruggen en aldus te verhinderen, dat het loonpeil zou stijgen tot een niveau, dat voor de Nederlandse exportpositie te hoog zou zijn. De prijzen op de wereldmarkt vertoonden echter weinig neiging tot dalen en dientengevolge was het geheel der subsidies in 1948 tot niet minder dan ca f 650 mln geklommen, terwijl in totaal toen reeds ca f 2,5 mrd voor dit doel was uitgegeven. Deze zeer hoge bedragen moesten voor een belangrijk deel verantwoordelijk worden geacht voor de te hoge consumptie en derhalve rees de gedachte om de subsidies enigszins te beperken zonder de daaruit voortvloeiende prijsstijgingen te compenseren door een loonsverhoging. Ook van Belgische zijde, waar de Neder-

landse subsidiepolitiek steeds een steen des aanstoots was, en in verband met de Marshall-hulp, die immers mede het geleidelijk bereiken ener sluitende begroting ten doel had, werd op een dergelijke beslissing aangedrongen. Indien daarmee niet verder zou worden gegaan dan een terugdringen van het reële levenspeil tot op het vóóroorlogse niveau, behoeften daartegen naar de mening van velen ook van sociaal gezichtspunt uit geen bedenkingen te bestaan.

Al spoedig bleek echter, dat tegen een dergelijke politiek van de zijde der arbeidersorganisaties overwegende bezwaren werden gekoesterd. Toen de Regering niettemin van mening bleek, dat de subsidielast op korte termijn met enige honderden miljoenen diende te worden verminderd, beoogden de f 1 loonbijslag en de tegelijklidige verhoging van de kinderbijslag, waartoe per 1 November 1948 werd besloten, dan ook een volledige compensatie te geven voor de te verwachten prijsstijgingen. Er is naderhand op het door de Regering verstrekte persbericht, waarin aan de bevolking nauwkeurig werd voorgerekend, dat de f 1 loonbijslag voldoende was voor de teweeg gebrachte prijsstijgingen (het „Haagse huishoudbboekje”), vrij veel kritiek geweest van hen, die meenden te kunnen aantonen, dat de werknemers in werkelijkheid een veel hogere compensatie hadden moeten ontvangen. Er kan echter geen twijfel aan bestaan, dat het de bedoeling van alle bij het overleg betrokkenen is geweest om de compensatie volledig te doen zijn. Ook later uitgevoerde nalcaculaties wezen uit, dat er tussen de deskundigen hoogstens verschil van mening kon bestaan over de vraag, of het totaal van loonbijslag en verhoogde kinderbijslag in het geheel niet of slechts enkele centen afweek van de opgetreden verhoging der gezinsuitgaven, welke vraag dan nog voornamelijk werd veroorzaakt door het feit, dat van de bijslag door de loonbelasting een gedeelte weer werd teruggeëist.

Men kan derhalve zonder bezwaar stellen, dat na de toekenning van de loonbijslag het reële inkomen nog steeds op hetzelfde relatief hoge niveau was gebleven. Slechts in zoverre was een zekere „verarming” geïncorporeerd, dat in de berekening van de compensatie de veronderstelling was opgenomen, dat de prijsstijging van hoter door de bevolking zou worden opgevangen door „uit te wijken” naar margarine en dat van het dure wittebrood slechts éénmaal per week gebruik zou worden gemaakt. Hierin mocht echter veeleer een door de nationale omstandigheden wenselijke substitutie van het ene goede product door het andere worden gezien dan een wezenlijke verlaging van het levenspeil — de margarine was toen immers nog algemeen gevitamineerd en het zogenaamde „regeringsbrood” werd op medische gronden beter geacht dan het zoveel duurdere wittebrood.

Dat niettemin na deze procedure geleidelijk, d.w.z. in de loöp van 1949, enige verlaging van het levenspeil intrad, was dan ook niet een gevolg van de subsidievermindering, doch van het feit, dat door uiteenlopende oorzaken successievelijk diverse prijsstijgingen in geheel andere sectoren optraden. Bekende voorbeelden hiervan waren de prijsstijgingen van kaas, nadat het stelsel van de voorgeschreven eenheidsprijs was losgelaten, en de verhoging van de spoorwegabonnementen. Als gevolg daarvan ontstond een begrijpelijke onrust, welke o.a. tot uiting kwam in een aantal vragen van het Kamerlid Oosterhuis, waarin deze tot de conclusie kwam, dat het reële loon sedert de „Joekes-gulden” was gedaald met 3½ pCt. Hoewel dit cijfer niet geheel juist was, kan uit het voorafgaande worden afgeleid, dat de door hem bedoelde tendentie inderdaad aanwezig was.

Het belangrijke element hierin was nu evenwel, dat deze tendentie precies datgene inhield wat economisch gezien voor Nederland nodig was en wat ook sociaal gezien niet zonder meer verwerpelijk behoefté te heten. In feite was zelfs de door de heer Oosterhuis gesignaleerde ont-

³⁾ Ongeveer 25 pCt der industrie-arbeiders is gevestigd in de drie grote steden. Hiervan dienen nog afgetrokken te worden de ongeschoolde arbeiders met kinderbijslag.

wikkeling nog niet eens voldoende geweest om het in het algemeen bestaande voordelige verschil met het vóór-oorlogse reële inkomstenpeil geheel ongedaan te maken. Tussen October 1948 en September 1949 steeg nl. het indexcijfer van de industriële regelingslonen in 40 takken van nijverheid van 105,1 tot 108,7, dus met 3,5 pCt (gegevens over de gemiddelde weekverdiensten, gelijk voor vroegere perioden gehanteerd, zijn voor 1949 nog niet gepubliceerd ⁴⁾, en dat van de agrarische regelingslonen van 258 tot 275, dus met 6,5 pCt (waarbij evenwel inbegrepen een verhoging met ruim 3,5 pCt wegens premieverhaal voor het landbouwpensioenfonds). Bovendien werd de kinderbijslag verhoogd met gemiddeld ca 0,5 pCt. Aangezien daartegenover het gemiddelde der beide prijsindexcijfers van het gezinsverbruik steeg van 196 tot 207, dus met 5,5 pCt, bedroeg de daling van het reële inkomen in de industrie, gemiddeld over het gehele land gerekend, nog geen 2 pCt, terwijl de landarbeiders een vermindering ondergingen met ca 2,5 pCt.

Gesteld kan derhalve worden, dat op het moment van de devaluatie het niveau van het gemiddelde reële arbeidersinkomen nog steeds boven het vóór-oorlogse was gelegen. Bij de industrie-arbeiders bedroeg dit niveau 102 voor de gezinnen zonder kinderbijslag en 108 voor die met kinderbijslag, bij de landarbeiders ging het om een vooruitgang met welhaast een derde. Slechts de positie van de arbeiders in de grote steden van het Westen was uiteraard nog enigszins verder achteruitgegaan. Een en ander kan eveneens worden afgelezen uit tabel I.

Geheel anders is de situatie echter geworden na de doorwerking van de devaluatie en van de jongste internationale politieke gebeurtenissen. Tegenover een per 1 Januari 1950 toegestane loonsverhoging ad 5 pCt verhoogde het prijspeil een veel sterkere stijging, die in Juni jl. een voorlopig hoogtepunt bereikte, nadien weliswaar onder invloed van seizoensfactoren een geringe teruggang ondervond, maar thans vermoedelijk weer de opwaartse beweging heeft hervat. Wordt op grond van dit laatste vermoeden het in Juni bereikte peil als maatgevend aangenomen, dan volgt daaruit een gevoelige daling van het reële inkomen, die wederom in Tabel I is neergelegd.

Zoals uit deze tabel blijkt, was de situatie voor de industrie-arbeiders door de jongste ontwikkeling in het algemeen niet alleen ongunstiger dan in 1938/1939 geworden, maar zelfs nog ten achter geraakt bij die van 1946. Alleen de sedert laatstgenoemd jaar sterk gestegen kinderbijslag heeft verhinderd, dat ook de gezinnen met kinderen er medio 1950 slechter aan toe waren dan in 1946, maar het voordelig verschil was tot zeer beperkte afmetingen ineengeschrumpeld. Voor zover het reële inkomen uit loon was opgebouwd, lag dit over de gehele linie lager dan in 1946. En dat terwijl sindsdien en de productie en de arbeidsproductiviteit onafgebroken gestegen waren. Sedert de devaluatie was dus niet alleen de stijging van de productie niet aan de arbeiders ten goede gekomen — hetgeen om economische redenen nog te verdedigen zou zijn geweest, gezien het reële inkomen in September 1949 — maar was zelfs integendeel de positie der arbeiders belangrijk slechter geworden. Een beeld van deze tegenstelling geeft tabel II.

Gezien deze cijfers kan men de vraag stellen, waarom hieruit niet reeds eerder een loonsverhoging is voortgevloeid. Het antwoord daarop moet luiden, dat zulks onder andere omstandigheden vermoedelijk ook wel het geval zou zijn geweest, maar dat er thans een tweetal factoren aanwezig was, dat aanleiding gaf om tot het laatst te proberen aan een nieuwe loonronde te ontkomen.

⁴⁾ Nadat dit artikel was gezet, zijn door het C.B.S. de gemiddelde weekverdiensten in September/October 1949 bekend gemaakt. De stijging t.o.v. October 1948 blijkt inderdaad 3,5 pCt te zijn geweest. Het in tabel I geschatte indexcijfer 211 kan dus als definitief worden beschouwd.

Deze factoren waren enerzijds het bij alle partijen levende besef, dat loonsverhoging geen werkelijke oplossing kon brengen, anderzijds het feit, dat men lange tijd met goed recht mocht hopen, dat de prijsstijging althans ten dele slechts een tijdelijk verschijnsel zou blijken. Op deze laatste factor zal tot slot nog enigszins nader worden ingegaan.

TABEL II.

	gemiddelde reële weekinkomsten industrie-arbeiders (1938/39 = 100)		industriële arbeidsproductiviteit ¹⁾ (1938 = 100)	industriële dagproductie ²⁾ (1938 = 100)
	a	b		
Sept./Oct. '46	98	100	72	79
Sept./Oct. '47	104	110	76	96
Sept./Oct. '48	104	110	81	116
Sept. 1949	102	108	87	130
Juni 1950	97	102	92 ³⁾	137

a = arbeiders zonder kinderbijslag.

b = arbeiders met kinderbijslag.

¹⁾ cijfers voor het derde kwartaal.

²⁾ voorlopig cijfer voor het tweede kwartaal.

³⁾ cijfers voor September.

Bij het toestaan van de loonsverhoging per 1 Januari 1950 werd er van uit gegaan, dat deze voldoende moest zijn om de na en door de devaluatie ontstane verhoging der noodzakelijke gezinsuitgaven te compenseren. Niet meer dan dat, maar ook niet minder. De in het voorgaande geïllustreerde geringe achteruitgang van het levenspeil in het laatste jaar vóór de devaluatie werd dus aanvaard, maar een verdere achteruitgang diende te worden verhinderd. Daarbij werd bewust afstand gedaan van het indexcijfer op basis van de vóór-oorlogse huishoudrekeningen, aangezien laatst bedoelde zodanig afweken van de levensgewoonten van bijna 15 jaar later, dat het niet reëel zou zijn geweest op basis daarvan de invloed van de devaluatie te willen meten. Dit betekende derhalve, dat de loonsverhoging van 1 Januari 1950 voldoende zou kunnen worden geacht, indien het door het C.B.S. gepubliceerde prijsindexcijfer volgens na-oorlogse huishoudrekeningen (i.c. April 1948—Maart 1949) met ten hoogste 5 pCt zou stijgen.

De feitelijke gang van zaken was, dat reeds in Januari de stijging 6 pCt bedroeg, in Februari 7,6 pCt en in Maart 8,3 pCt. Bij analyse van deze stijgingspercentages bleken echter verscheidene elementen een rol te spelen, die voor een juiste beoordeling niet over het hoofd mochten worden gezien. De meest ondubbelzinnige daarvan was, dat door het C.B.S. kort na de devaluatie, op grond van toen ter beschikking gekomen nieuwe prijsgegevens, een correctie werd aangebracht op de post tabak, waardoor het totale indexcijfer met 0,7 pCt werd verhoogd. Deze correctie, die pas na de devaluatie kon worden aangebracht, had feitelijk evenzeer moeten gelden voor de vóórdien gepubliceerde indexcijfers en correspondeerde dus niet met een reële verhoging van de kosten van levensonderhoud. Zij betekende niet meer dan een „met de berekeningsmethode samenhangende toevalligheid” en mocht dus worden afgetrokken ⁵⁾.

Van de resterende stijging ad 7,6 pCt tussen September 1949 en Maart 1950 bleek bijna 4 pCt op naam te komen van slechts 4 artikelen, te weten aardappelen, fruit, rundvlees en textiel. Alleen de invloed van laatstgenoemd artikel (ter grootte van ruim 1 pCt) moest zonder meer van blijvende aard worden geacht, daar het de doorwerking van de devaluatie betrof. Aangaande de overige verhogingen mocht echter met goed recht worden gehoopt, dat het slechts om een tijdelijk verschijnsel ging, dat hetzij door de normale seizoenbeweging, hetzij door enige druk van overheidswege spoedig weer grotendeels ongedaan

⁵⁾ Een en ander vindt men aangeduid in de commentaar, welke door het C.B.S. werd gegeven bij de publicatie van het prijsindexcijfer per 15 April 1950. In feite betekent dit, dat men steeds bij vergelijking tussen prijsindexcijfers van het gezinsverbruik vóór en na de devaluatie het verschil met 1 punt dient te verminderen.

zou worden gemaakt. Daarbij kwam nog, dat speciaal de prijsstijging van aardappelen een uitgesproken abnormaal karakter had, voornamelijk veroorzaakt door geruchten, dat de voorraad van dit voedingsmiddel ontoereikend zou zijn. Zodra derhalve aan deze en dergelijke speciale verschijnselen werd worden waargenomen, hetgeen op korte termijn mocht worden verwacht, zouden ook de kosten van levensonderhoud met 2 à 3 pCt kunnen dalen en zou dus het evenwicht tussen lonen en prijzen weer ongeveer hersteld zijn.

Ten aanzien van aardappelen en fruit heeft een dergelijke ontwikkeling zich inderdaad voorgedaan en de prijzen voor deze beide artikelen bevinden zich thans weer op het peil van September 1949. Bovendien daalden ook de prijzen van groenten na Mei jl. dusdanig, dat zij thans zelfs nog belangrijk beneden het niveau ten tijde van de devaluatie zijn gekomen. Daar voortvloed de indruk gemotiveerd leek, dat de gevolgen van de devaluatie in de industriële sector waren uitgewerkt, terwijl door de toenemende nationale en internationale concurrentie een prijsdrukkende werking mocht worden verwacht, zou de in het voorjaar genomen beslissing om ondanks de op dat moment optredende prijsstijging niet tot loonsverhoging over te gaan, waarschijnlijk terecht zijn gebleken, indien zich nadien niet twee volkomen onverwachte verschijnselen hadden voorgedaan.

De eerste van deze beide factoren was de voortgezette stijging der vleesprijzen. Terwijl aanvankelijk alleen de prijs van rundvlees voortdurend opliep, begon na Juni jl. ook het varkensvlees te stijgen om niet meer tot het oude niveau te keren. De oorzaken hiervan waren van samengestelde aard en spotten ten dele met elke redelijke economische verwachting (de varkensstapel is sedert het vorige jaar met de helft toegenomen, terwijl de export naar Duitsland al spoedig door een heffing onmogelijk werd gemaakt). Het resultaat is echter in elk geval geweest, dat in Juli jl. alleen het vlees reeds 2 pCt voor zijn rekening nam van de totale stijging ad 9 pCt, die op dat moment sedert September daaraanvoorgaande was ingetreden, terwijl helaas geen redenen aanwezig waren om een spoedige ineenstorting van de vleesprijzen te verwachten. Daarmee was een belangrijke peiler aan de hoop op verlaging van de kosten van levensonderhoud ontvallen.

De tweede bijzondere factor wordt uiteraard gevormd door de gebeurtenissen op internationaal terrein en de weerslag, die deze reeds hebben gevonden en nog verder zullen vinden op ons binnenlandse prijsniveau. Het was onder deze gewijzigde omstandigheden niet langer mogelijk het aanvankelijk ingenomen standpunt te blijven handhaven. Dientengevolge moest, hoewel het laatstbekende prijsindexcijfer van het gezinsverbruik (Augustus) nog slechts een verhoging met $3\frac{1}{2}$ pCt sedert Januari 1950 aanwees, andermaal tot een loonsverhoging met 5 pCt worden besloten. Het is zeer te hopen, dat deze nieuwe loonronde toereikend zal blijken. Mocht dit niet het geval zijn, dan zou Nederland waarschijnlijk voor uitermate moeilijke beslissingen komen te staan. Voorshands is het echter nog eenmaal gelukt het levenspeil ten tijde van de devaluatie weer te herstellen.

's-Gravenhage.

Dr. J. E. VAN DIERENDONCK.

DE NEDERLANDSE PLANNEN TOT BEVORDERING VAN DE EXPORT UIT HOOFDE VAN TOERISME NAAR DE VERENIGDE STATEN.

In een vorig artikel, dat onder de titel: „Dollars en toerisme” in „E.-S.B.” van 6 September jl. werd gepubliceerd, gaven wij enige cijfers betreffende de inkomsten, die de Marshall-landen de afgelopen jaren genoten uit hoofde van het Amerikaanse toerisme naar West-Europa. Daarbij bleek, dat Nederland in 1949 volgens de berekeningen van het Amerikaanse Departement van Handel de 6de plaats innam met een bedrag van \$ 6 mln. Becijferingen op basis van de gemeentelijke vreemdelingenverkeersstatistieken van de gróte steden tonen evenwel aan, dat dit bedrag aan de zeer hoge kant ligt en een cijfer in de orde van grootte van f 8 mln waarschijnlijker lijkt.

In een te 's-Gravenhage gehouden persconferentie gaf Colonel Theodore J. Pozzi als zijn mening te kennen, dat Nederland, dat in de haven van Rotterdam en het vliegveld Schiphol twee van Europa's belangrijkste eindpunten bezit voor het reizigersverkeer van de Verenigde Staten, een veel belangrijker aandeel zou kunnen hebben in het toenemend transatlantisch toeristenverkeer, indien het voorzag in het ernstig gebrek aan geschikte hotelaccommodatie hier te lande tijdens het hoogseizoen.

Deze opvatting schijnt blijkens verschillende uitlatingen ook in overheids- en semi-overheidskringen, die met het vreemdelingenverkeer en de betalingsbalansmoeilijkheden bemoeienis hebben, te leven. In dit verband is vooral van betekenis, hetgeen de Minister van Economische Zaken, Prof. Dr. J. R. H. van den Brink, over dit onderwerp zei, toen hij in een bijeenkomst met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven ter gelegenheid van de jaarbeurs te Utrecht de regeringsplannen inzake de exportbevordering naar de dollarlanden ontvouwde: „Ten aanzien van de onzichtbare export”, merkte de Minister bij die gelegenheid op, „zal de Regering in het bijzonder steun verlenen aan initiatieven, welke er toe leiden, dat de Nederlandse capaciteit voor het vervoer en de ontvangst van toeristen wordt uitgebreid. Vooral zal hierbij aandacht worden besteed aan uitbreiding van het hotelapparaat in Nederland in zodanige zin, dat bij de bouw speciaal gelet zal worden op de verlangens van de te verwachten toeristen”.

Intussen is in Maart 1950 een eerste bedrag van f 7 mln vrijgegeven uit de tegenwaarderekening van de Marshall-hulp om deze woorden in daden om te zetten. Het ligt in de bedoeling om uit dit fonds leningen „tegen gemakkelijke voorwaarden” te verstrekken aan hotelondernemers, die uitbreidings- of nieuwbouwplannen hebben, die aan de door de Regering te stellen eisen voldoen.

Naar het schijnt zullen de „gemakkelijke voorwaarden” in hoofdzaak hierop neerkomen, dat:

- de leningen ten hoogste 50 pCt van het te investeren kapitaal kunnen bedragen;
- de overige 50 pCt ten hoogste voor $\frac{1}{3}$ deel mag bestaan uit een vaste rentedragende (hypothecaire) lening, terwijl minstens $\frac{2}{3}$ risicodragend eigen kapitaal moet zijn;
- de lening uit het Local Currency Fund in principe vast rentedragend is en een looptijd heeft van 15 jaar;
- rente- en aflossingsverplichtingen evenwel slechts behoeven te worden voldaan, indien en voor zover de winst zulks toelaat, nadat het overige geïnvesteerde kapitaal en de ondernemersarbeid redelijk zijn beloond;
- na 15 jaar zal worden nagegaan aan de hand van de tot dan bereikte resultaten, welk gedeelte van de lening als onrendabel moet worden beschouwd. Dit gedeelte zal worden kwijtgescholden.

Naar aanleiding van deze plannen doet zich in de eerste plaats de vraag voor op welke plaatsen de hotelaccommodatie dient te worden uitgebreid.

Zoals reeds werd opgemerkt¹⁾ heeft de ervaring geleerd, dat omstreeks 80 pCt van het Amerikaanse toerisme zich concentreert op de grote steden Amsterdam, 's-Gravenhage (incl. Scheveningen), Rotterdam en Utrecht. Van hieruit worden trips gemaakt in de omgeving. Uit het feit, dat van het totaal aantal in 1949 door ingezetenen van de Verenigde Staten in vorengenoemde steden doorgebrachte logeernachten ad 107.028 er 62.063 voor rekening komen van Amsterdam en 32.684 voor 's-Gravenhage inclusief Scheveningen blijkt, dat vooral deze plaatsen zich in de belangstelling van de Amerikaanse toeristen mogen verheugen. Als derde in rangorde komt Rotterdam met 11.663 logeernachten. Deze steden komen dus in de eerste plaats in aanmerking voor uitbreiding van de logiesaccommodatie met overheidssteun. Daarnaast kunnen enige andere centra van Amerikaans toerisme of plaatsen waarvan verwacht mag worden, dat ze zich daartoe kunnen ontwikkelen, in aanmerking komen.

Vervolgens komt de vraag op, of de bestaande hotelaccommodatie in deze centra op heden inderdaad als onvoldoende moet worden aangemerkt en zo ja, in welke mate.

De algemene indruk is, dat slechts gedurende enkele weken tijdens het hoogseizoen een tekort aan hotelaccommodatie bestaat. Deze indruk wordt bevestigd door de volgende cijfers betreffende het aantal van maand tot maand in 1949 in logiesverstrekkende bedrijven te Amsterdam, 's-Gravenhage (incl. Scheveningen) en Rotterdam doorgebrachte logeernachten.

	Amsterdam ¹⁾	's-Gravenhage	Rotterdam
Januari	44.560	37.365	9.328
Februari	38.635	33.868	8.995
Maart	47.860	38.661	11.494
April	70.044	51.226	12.895
Mai	62.721	47.568	13.087
Juni	66.312	52.670	11.805
Juli	77.672	70.025	14.636
Augustus	82.469	75.650	15.134
September	66.367	57.669	12.675
October	54.407	42.767	12.581
November	49.578	38.127	10.113
December	44.050	36.317	11.538
Totaal	704.675	581.923	144.281

¹⁾ exclusief pensions.

Bron: Bureau voor Statistiek en Voorlichting der Gemeente 's-Gravenhage.

Hieruit blijkt, dat het aantal logeernachten in de maanden Juli en vooral Augustus aanmerkelijk hoger lag dan in de overige maanden van het jaar, waaruit, althans voor Amsterdam en Rotterdam, kan worden afgeleid, dat slechts gedurende deze zomermaanden sprake kan zijn geweest van volbezetting. Voor 's-Gravenhage (incl. Scheveningen) spreekt deze conclusie minder vanzelf, omdat hier de capaciteit tijdens de zomermaanden niet onaanzienlijk wordt uitgebreid met een aantal, voornamelijk te Scheveningen gevestigde, seizoenbedrijven. Het hogere aantal logeernachten tijdens de maanden Juli en Augustus kan mede daardoor worden opgevangen. In dit verband is interessant, dat in het jaarverslag van de N.V. Exploitatie Maatschappij Scheveningen aan de hand van een bezettingsstatistiek wordt aangetoond, dat de gezamenlijke tot deze vennootschap en haar dochtermaatschappijen behorende hotels met een capaciteit van 634 bedden slechts gedurende omstreeks 32 dagen volbezet zijn geweest. Hieruit volgt, dat te Scheveningen slechts tijdens deze periode, die van 20 juli tot 22 Augustus 1949 liep, behoefte kan hebben bestaan aan een grotere logiescapaciteit van het type waartoe deze hotels behoren.

Tekenend is voorts, dat het aantal logeernachten, dat in de maanden Juli en Augustus 1949 te 's-Gravenhage (inclusief Scheveningen), Amsterdam en Rotterdam werd doorgebracht, niet onaanzienlijk is afgenomen ten opzichte

¹⁾ Zie „Dollars en tourisme” in „E.-S.B.” van 6 September 1950.

van het voorafgaande jaar, terwijl de logiesaccommodatie daarentegen werd uitgebreid. Dit moge blijken uit de volgende opstelling.

	's-Gravenhage		Amsterdam ¹⁾		Rotterdam	
	1948	1949	1948	1949	1948	1949
Juli	68.198	70.025	84.360	77.672	17.522	16.059
Augustus	79.255	75.650	96.146	82.469	19.960	16.803

¹⁾ exclusief pensions.

Een en ander rechtvaardigt de conclusie, dat in 1949 slechts gedurende enkele weken tijdens het hoogseizoen de bestaande hotelaccommodatie onvoldoende was om aan alle logiesaanvragen te voldoen. Hoe groot het tekort was, is uiteraard moeilijk exact vast te stellen. Wat betreft Scheveningen merkt het jaarverslag van de N.V. Exploitatie Maatschappij Scheveningen daaromtrent nog op, dat het de indruk is van de directie, dat de additionele behoefte tijdens bovengenoemde periode gering was, „en toevoeging van een hotel in nagenoeg dezelfde prijsklasse met bijv. 300 bedden aan de bestaande capaciteit het concern (dan ook) grote verliezen zou hebben berokkend”.

* *

Hoe de vraag naar logiesaccommodatie zich in de toekomst zal ontwikkelen, is zeer moeilijk te voorspellen. Het aantal factoren, dat van invloed is op intensiteit en spreiding in de ruimte van het toerisme, waarvan de toekomstige ontwikkeling onzeker is, is te groot om met kans op exactheid een prognose te dien aanzien te geven.

Vast staat evenwel, dat de vraag in de eerste na-oorlogse jaren door een aantal bijzondere factoren van tijdelijke aard gunstig is beïnvloed. Als zodanig vallen o.a. te noemen de intense behoefte aan recreatie als reactie op de oorlog, de zwevende koopkracht, de deviezenrestricties ten aanzien van het uitreisverkeer.

Eveneens staat vast, dat het totaal aantal in logiesverstrekkende bedrijven doorgebrachte logeernachten van 1948 op 1949 niet onaanzienlijk is afgenomen, zoals uit de volgende cijfers blijkt:

	's-Gravenhage inclusief Scheveningen		Amsterdam ¹⁾		Rotterdam	
	1948	1949	1948	1949	1948	1949 ²⁾
Nederland	391.085	348.753	570.767	360.651	95.110	62.743
Buitenland	224.483	233.170	372.953	363.937	77.155	81.538
Totaal	615.568	581.923	943.720	724.588	172.265	144.281

¹⁾ inclusief pensions.

²⁾ voor 1949 geen gegevens bekend omtrent overnachtingen in logementen.

Te 's-Gravenhage (inclusief Scheveningen) nam het aantal logeernachten in 1949 ten opzichte van 1948 blijkens deze opstelling af met ruim 5 pCt, in Amsterdam met 23 pCt. Deze daling komt vrijwel geheel voor rekening van het binnenlands bezoek. Het aantal door buitenlanders doorgebrachte logeernachten is te 's-Gravenhage en Rotterdam zelfs gestegen, terwijl de afneming in Amsterdam gering was.

De verklaring hiervan moet vermoedelijk hierin gezocht worden, dat bovengenoemde factoren van tijdelijke aard, die de binnenlandse vraag gunstig beïnvloedden, uitgewerkt raakten, terwijl het buitenlands toerisme kon toenemen door verzachting van de deviezenbepalingen ten aanzien van het uitreisverkeer in het binnenland, waardoor Nederland profijt kon trekken van de omstandigheid, dat het sedert de oorlog met Oostenrijk tot de goedkoopste reislanden is gaan behoren.

Voor zover de cijfers voor 1950 reeds thans bekend zijn, blijkt daaruit, dat deze verschuiving van binnenlandse naar buitenlandse vraag verder heeft doorgezet, terwijl het totaal aantal logeernachten ongeveer stabiel is gebleven.

Daar zich geen aanwijzingen voordoen, dat in de naaste toekomst de totale vraag naar logiesaccommodatie aanzienlijk zal toenemen, lijkt, met het oog op de hier geschet-

ste ontwikkeling, de stelling verdedigbaar, dat, voor zover thans valt te overzien, ook in de eerstkomende jaren de bestaande hotelaccomodatatie slechts tijdens enkele weken in het hoogseizoen onvoldoende zal blijken om aan alle logiesaanvragen te kunnen voldoen.

Indien onder deze omstandigheden nieuwe hotels worden gesticht, dan zal dit ten gevolge hebben, dat de bedrijfsfrequentie van de bestaande hotellerie ter plaatse in ieder geval tijdens de periode, waarin geen tekort aan accommodatie bestond, zal afnemen. In verband met de overwegend vaste lastenstructuur van deze bedrijfstak zal de winst daardoor worden aangetast.

Uit het feit, dat rentabiliteit bij nieuwbouw vrijwel algemeen als onmogelijk wordt beschouwd (vandaar de plannen om van overheidswege de onrendabele top te financieren), blijkt, dat de bedrijfsuitkomsten van de bestaande hotellerie reeds thans onvoldoende zijn om op den duur de instandhouding van de bedrijven te garanderen.

Het gevaar is dan ook niet denkbeeldig, dat, indien op de hiervoor aangegeven wijze, de hotelaccomodatatie wordt uitgebreid, andere bedrijven zullen afvallen, doordat ze de strijd om het bestaan niet langer vol kunnen houden. Dit zou het effect van de voorgenomen maatregelen grotendeels illusoir maken. Het enige wat dan zou worden bereikt, is een zekere vernieuwing, die echter ook langs andere weg op goedkopere wijze had kunnen worden bereikt.

Dit verklaart, waarom de plannen van de Regering in de daarbij betrokken hotelhouderskringen met zo weinig enthousiasme zijn begroet. Daarbij komt nog, dat men vreest, dat de methode van financiering van de nieuw te stichten hotels aanleiding zal geven tot prijszonderbieding. Het valt niet te ontkennen, dat de voorgestelde regeling, waarbij de verplichting tot aflossing en rentebetaling afhankelijk wordt gesteld van de bereikte resultaten, kan leiden tot minder scherpe kostprijscalculatie. Weliswaar is hierin in zover voorzien, dat toezicht zal worden uitgeoefend, door de Herstelbank en de Regeringscommissaris voor het vreemdelingenverkeer, de heer Dr W. L. Groeneveld Meijer, doch afgewacht zal dienen te worden of zulks op dit punt voldoende waarborgen zal bieden. De met het toezicht belaste functionarissen zullen als outsiders toch altijd in belangrijke mate op het kompas van de ondernemer moeten zeilen, die de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het gevoerde beheer draagt.

* *

Wanneer het hier aangesneden probleem van alle franje wordt ontdaan, dan blijkt het in laatste instantie terug te voeren tot de volgende tegenstelling:

Gezien van het standpunt van de ondernemer uit is een bedrijfsuitbreiding slechts verantwoord indien de extra inkomsten ten gevolge van die uitbreiding de extra kosten dientengevolge overtreffen. Het zal nimmer verantwoord zijn de capaciteit af te stemmen op topafzetmogelijkheden. De extra inkomsten op enkele topdagen zullen in verband met de aanzienlijke capaciteitskosten niet voldoende zijn om de additionele kosten goed te maken. In geval van rationele bedrijfsprojectie zullen er dan ook altijd logiesaanvragen tijdens het hoogseizoen moeten worden afgewezen. Dit is een volkomen normaal verschijnsel, dat zo beschouwd nog geen uitbreiding van de logiesaccomodatatie rechtvaardigt.

Van het standpunt van het algemeen belang uit zal uitbreiding echter eerder te overwegen zijn. Indien toch de hotelaccomodatatie de „bottle neck” vormt voor het verbreden van de vreemdelingenstroom naar ons land, staan tegenover de extra kosten van uitbreiding van de logiesaccomodatatie en verhoogd hotelbezoek niet slechts de additionele inkomsten, die de hotellerie toevloeien, doch ook de extra netto inkomsten, die aan het overige vreemdelingenverkeersapparaat, zoals de spoorwegen, de winkelstand in centra van toerisme enz., ten goede komen. Deze „neveninkomsten” kunnen zeer belangrijk

zijn omdat het hier gaat om omstreeks 75 pCt van de totale uitgaven van de buitenlandse toeristen, terwijl de bestaande capaciteit van deze bedrijven veelal voldoende is om de additionele vraag zonder uitbreiding te verwerken, zodat men slechts rekening behoeft te houden met de extra-directe kosten, die gemiddeld slechts een bescheiden percentage van de additionele inkomsten uitmaken. Bovendien spreekt, wanneer dit vraagstuk van deze gezichtshoek uit wordt benaderd, het betalingsbalansprobleem een woordje mee.

Algemeen belang en bedrijfsbelang komen zodoende met elkander in botsing.

Het zij verre van ons te betogen, dat in dit geval het bedrijfsbelang moet prevaleren. Wel dient te worden opgemerkt, dat indien men het landsbelang uitsluitend op bovenomschreven wijze tracht te dienen, het effect van de te nemen maatregelen op den duur wel eens illusoir zou kunnen blijken, doordat een deel van de bestaande hotellerie ter plaatse van de nieuwe vestigingen, de druk op de bedrijfsresultaten uitgaande van een capaciteitsuitbreiding, waaraan slechts gedurende enkele weken van het jaar behoefte bestaat, onder de huidige omstandigheden niet kan doorstaan.

In verband daarmee verdient het aanbeveling om eerst al het mogelijke in het werk te stellen om meer vreemdelingen met de bestaande logiesaccomodatatie op te vangen, door een zo volledig mogelijke benutting daarvan.

Als mogelijkheden doen zich hier o.a. voor:

1e. intensivering van de actie voor vacatiespreiding, streven van de overheid om congressen enz. zoveel mogelijk buiten het hoogseizoen te doen plaatsvinden, en het in de eerste plaats richten van de buitenlandse propaganda op de „offseason travel”;

2e. oprichting van een instelling, die gegevens verzamelt omtrent beschikbare logiesaccomodatatie en deze inlichtingen aan logieszoekenden doorgeeft. Zodoende kan worden voorkomen, dat gasten, die op een bepaalde plaats zelf onderdak zoeken, na bij enkele hotels nul op het request te hebben ontvangen, worden afgeschrikt, terwijl elders nog plaatsruimte beschikbaar is. Eventueel zou overvragen kunnen worden, of het aanbeveling verdient dat deze instelling tijdens het hoogseizoen hotelruimte reserveert voor Amerikaanse toeristen.

Eerst indien deze maatregelen niet tot het gewenste resultaat leiden, kan uitbreiding van de logiesaccomodatatie worden overvogen. Men kan zich dan evenwel niet behelpen tot het verlenen van financieringsfaciliteiten van de hiervoor beschreven aard voor nieuwbouw en uitbreidingsprojecten, die aan de gestelde eisen voldoen. Men maakt dan wellicht (schijnbaar) rendabele exploitatie voor de nieuw te vestigen ondernemingen mogelijk, doch laat de bestaande hotellerie, voor zover deze met de nieuwe bedrijven in concurrentieverhouding komt te staan, het gelag betalen. Het valt niet te billijken, dat enkelen van een in het algemeen belang te nemen maatregel de lasten moeten dragen. Daarenboven moet, zoals reeds werd uiteengezet, aan het eindresultaat worden getwijfeld. Als sluitstuk op de voorgenomen maatregelen dient daarom een subsidieregeling te worden ontworpen voor de getroffen bedrijven.

Het is binnen het bestek van een tijdschriftartikel uiteraard niet mogelijk deze gedachte verder uit te werken. Daarom zal hier worden volstaan met de opmerking, dat de benodigde middelen voor het verlenen van de subsidies theoretisch zouden moeten worden bijeengebracht door die sectoren van de vreemdelingenverkeersindustrie, die van de uitbreiding der logiesaccomodatatie de vruchten plukken, zoals de vervoermaatschappijen, de winkelstand in centra van toerisme enz. Praktisch zal dit echter wel niet te verwezenlijken zijn en zal een beroep moeten worden gedaan op de staatskas.

DE 33STE ZITTING DER INTERNATIONALE ARBEIDSCONFERENTIE.

Evenals ieder jaar had ook dit jaar de Directeur-Generaal van het Internationaal Arbeidsbureau zijn jaar-rapport aan de Conferentie uitgebracht, waarin hij ditmaal speciaal aandacht had besteed aan het vraagstuk der „productiviteit”. Hij hoopte, dat de afgevaardigden daarover hun mening zouden willen doen kennen, hetgeen ook is geschied. Daarom viel het te betreuren, dat de Directeur-Generaal door ziekte verhinderd was de Conferentie bij te wonen en op de gemaakte opmerkingen te antwoorden. De noodzaak van verhoging der productiviteit werd vrijwel door niemand ontkend, evenmin als de voordelen daarvan. Bij velen bestaat echter de angst, dat vermindering van werkgelegenheid daarvan het gevolg zal zijn. Willen de arbeiders — dat is wel duidelijk geworden — hun medewerking aan verhoging der productiviteit geven, dan is het zeer gewenst, dat zij de zekerheid zullen hebben ook te delen in de vruchten daarvan en dat hun een minimum-bestaan is gegarandeerd.

De Economische en Sociale Raad had het bekende rapport¹⁾ van de groep van deskundigen, uitgenodigd door de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties om maatregelen van nationale en internationale aard ter verkrijging van „full employment” te bestuderen, aan verschillende gespecialiseerde organisaties, w.o. de Internationale Arbeidsorganisatie, toegezonden, met het verzoek hun mening daarover te doen kennen. In verband daarmee had de heer Robertio, arbeidersafgevaardigde van het Verenigd Koninkrijk, een resolutie ingediend, die veel stof deed opwaaien. Die resolutie, zoals zij tenslotte door de Conferentie werd aangenomen, geeft een beredeneerd antwoord op het verzoek van de Verenigde Naties en nodigt aan het slot de Raad van Beheer uit verschillende maatregelen te nemen, die naar de mening van die Raad de oplossing van de vraagstukken „full employment” en verhoging van de levensstandaard, die tot de competentie van de I.A.O. behoren, kunnen bevorderen en om met de Verenigde Naties, de andere gespecialiseerde organisaties en de andere betrokken intergouvernementale organisaties nauw samen te werken voor een internationale actie in deze.

Het valt te betreuren, dat de werkgevers, ook de Nederlandse werkgeversvertegenwoordiger, met die resolutie niet accoord konden gaan. Zij vonden de tijd te kort voor een ernstig onderzoek dier resolutie. Zij zagen in de resolutie een tendentie naar geleide economie, een economie onder staatstoezicht. De resolutie gaat, zo vrezen zij, tegen het beginsel van de vrijheid van de individu en de ondernemer in. De Conferentie moest slechts aandringen op coördinatie van de werkzaamheden van alle betrokken gespecialiseerde organisaties, werkgevers- en arbeidersorganisaties. Zou het voorstel van de werkgevers worden aangenomen, zo meenden anderen, dan zou de resolutie zo goed als geen betekenis meer hebben. Het voorstel der werkgevers werd door de Conferentie verworpen, waarna de resolutie met een kleine wijziging aangenomen werd met 96 stemmen voor, 40 tegen en 13 onthoudingen. De werkgevers, behalve die van Argentinië, stemden tegen.

Verhoudingen tussen werkgevers en arbeiders.

Sedert 1947 houdt de Internationale Arbeidsconferentie zich bezig met het vraagstuk van de vakverenigingsvrijheid en daarmee verwante onderwerpen. Zo nam zij in 1948 een verdrag aan betreffende de vrijheid tot het oprichten van vakverenigingen en de bescherming van het vakverenigingsrecht. In 1949 volgde de aanneming van een

¹⁾ Zie: „Nationale en internationale maatregelen voor handhaving van volledige werkgelegenheid” door Prof. Dr H. M. H. A. van der Valk in „E.-S.B.” van 8 Februari 1950, blz. 111 en „Internationale werkgelegenheidspolitiek” door Prof. Dr J. Tinbergen in „E.-S.B.” van 9 Augustus 1950, blz. 634.

verdrag betreffende de toepassing van de beginselen van het recht zich te organiseren en collectief te onderhandelen.

Dit jaar stond op de agenda: de betrekkingen tussen werkgevers en arbeiders, daaronder begrepen de collectieve arbeidsovereenkomsten, bemiddeling en arbitrage en samenwerking tussen openbare autoriteiten en werkgevers- en arbeidersorganisaties. Het Internationaal Arbeidsbureau had deze aangelegenheid voorbereid met een rapport en het opstellen van concept-punten inzake collectieve arbeidsovereenkomsten, bemiddeling en arbitrage en samenwerking tussen openbare autoriteiten en werkgevers- en arbeidersorganisaties. De taak, die de Conferentie te verrichten had, was punten op te stellen voor een internationale regeling, welke in 1951 definitief behandeld zou worden. Een niet gemakkelijke taak! De onderhavige onderwerpen waren niet eenvoudig; in vele landen heeft zich te dien aanzien reeds een practijk en vaak een wetgeving gevormd, die samenhangt met de traditie, de economische ontwikkelings- en in de verschillende landen verschillend is. De commissie uit de Conferentie, die deze aangelegenheid voorbereidde, besloot, dat aan de regeling inzake de collectieve arbeidsovereenkomsten de vorm van een aanbeveling gegeven moest worden, al gaven de arbeiders de voorkeur aan een verdrag. Tegen de vormaanbeveling voor de bemiddeling en arbitrage bestond geen bezwaar.

De diverse punten terzake van de regeling van de collectieve arbeidsovereenkomsten hebben betrekking op de methode van collectieve onderhandeling, de vaststelling van het begrip collectieve overeenkomst, de uitbreiding van de collectieve overeenkomsten, de interpretatie daarvan en het toezicht op de toepassing der collectieve overeenkomsten.

In het middelpunt der belangstelling stond de quaestie van de gevolgen van een collectieve arbeidsovereenkomst. Na ampele discussie zijn in die groep bepalingen opgenomen, waarin omschreven wordt wie aan de collectieve overeenkomst gebonden zullen zijn en waartoe de gebonden gehouden zijn.

De meerderheid der commissie achtte maatregelen om de collectieve arbeidsovereenkomsten ook op andere werkgevers en arbeiders dan die er oorspronkelijk onder vallen, toepasselijk te verklaren, gerust. Het ontbreken van een dergelijke regeling leidt er in de practijk vaak toe, dat er, althans in vele landen, in eenzelfde streek of in eenzelfde vak twee groepen loonarbeiders zullen zijn, de ene groep onder de overeenkomst vallende, de andere niet; eveneens twee groepen werkgevers, tengevolge waarvan een soort sociale dumping kan ontstaan. Na veel discussie verenigde de commissie zich met een redactie, door een „working party” uit de regeringsgroep opgesteld. Geschillen over de interpretatie of de toepassing van een collectieve overeenkomst zullen zoveel mogelijk vreedzaam worden geregeld. De punten voor de aanbeveling betreffende bemiddeling en vrijwillige arbitrage leverden niet zoveel moeilijkheden op. Over het algemeen verenigde de commissie zich hier met de door het I.A.B. ontworpen taak.

In de Conferentie werden na enige discussie de diverse punten voor de beide aanbevelingen aangenomen en besloten de hier bedoelde onderwerpen het volgende jaar in tweede lezing te behandelen. Verder nam de Conferentie twee resoluties aan: één betreffende de bescherming van de goederen van de werkgevers- en de arbeidersorganisaties, en één betreffende het beëindigen van individuele arbeidsovereenkomsten. In beide resoluties werd de Raad van Beheer verzocht het I.A.B. op te dragen een rapport over die vraagstukken samen te stellen (regeling in de verschillende landen, enz.) en aan de Conferentie voor te leggen. Het had de commissie aan tijd ontbroken om de punten betreffende de samenwerking tussen de openbare autoriteiten en werkgevers- en arbeidersorganisaties te bespreken. De behandeling van dat onderwerp werd tot het volgend jaar uitgesteld.

Beloning voor mannelijke en vrouwelijke arbeiders.

Gelijke beloning voor mannen en vrouwen voor arbeid van gelijke waarde was een tweede belangrijk onderwerp, waarover de Conferentie punten voor een internationale regeling moest vaststellen. Bij de algemene discussie, welke over dit onderwerp gehouden werd, deelden de werkgevers als hun mening mede, dat zij in meerderheid het vraagstuk nog niet rijp voor een internationale regeling vonden; dat belette niet, dat zij wel aan de discussies wilden deelnemen. De regeringsafgevaardigden bleken in meerderheid niet afwijzend tegenover een internationale regeling te staan; uit hun opmerkingen viel echter op te maken, dat zij in meerderheid aan de vorm van een aanbeveling de voorkeur gaven. Deze vraag echter, verdrag of aanbeveling, is ter beslissing van de Conferentie in 1951 overgelaten. Dan zal men precies weten hoe de regeling zal worden en zal men beter over de vorm daarvan kunnen oordelen. Men heeft thans volstaan met de principes, die in een regeling moeten worden opgenomen, vast te leggen. Een eerste punt, dat moet vaststaan is, wat onder „beloning” moet worden verstaan en dan wat bedoeld wordt met gelijke beloning voor mannelijke en vrouwelijke arbeiders voor arbeid van gelijke waarde.

Bij de bespreking van deze punten brachten vele leden naar voren, dat het onderhavige vraagstuk een onderdeel vormt van het gehele loonvraagstuk. Het werd door verschillende sprekers als onbillijk gevoeld om te trachten lagere productiekosten te verkrijgen door het niveau van de vrouwenlonen laag te houden. Aangevoerd werd door de werkgevers, speciaal door de Nederlandse werkgevers-vertegenwoordiger, dat vrouwenarbeid hogere productiekosten dan die van mannen met zich brengt en dat bij de loonbepaling voor vrouwen rekening moet worden gehouden met gelijke beloning en productiekosten, welke bewering volgens weer anderen lang niet overal door de feiten wordt gestaafd. Ook zou deze vertegenwoordiger een grote plaats aan het behoefte-element willen zien toegekend.

Het begrip beloning werd ruim omschreven en omvat het gewone grond- of minimumloon of -salaris en alle bijkomende emolumenten in geld of in natura, die de arbeider van zijn werkgever ontvangt en voortspruit uit zijn arbeid. Met gelijke beloning enz. wordt bedoeld, dat de beloning vastgesteld moet worden zonder rekening te houden met het geslacht van de arbeider. Maatregelen moeten worden genomen om een objectieve beoordeling van de arbeid te verkrijgen op grondslag van „job content” of op een andere grondslag, als vastgesteld door de bevoegde autoriteiten of lichamen, verantwoordelijk voor het vaststellen van de lonen of, waar de vaststelling geschiedt bij collectieve arbeidsovereenkomst, door partijen bij die overeenkomst betrokken. „Job content” is volgens velen nog in een beginstadium; vandaar het alternatief. De regeringen moet de verplichting opgelegd worden om, door middelen in overeenstemming met de methoden voor de loonvaststelling, geldende in het land, de toepassing op alle arbeiders te verzekeren. Het beginsel van gelijk loon enz. zou toepassing kunnen vinden door middel van de nationale wetgeving, collectieve arbeidsovereenkomsten en een combinatie van beide, terwijl samenwerking van werkgevers- en arbeidersorganisaties met de bevoegde autoriteiten moet worden bevorderd. Verder zijn enige punten gewijd aan de methoden van toepassing.

De discussie over de diverse punten heeft op alle kanten van het vraagstuk betrekking gehad; daarbij kwamen uiteenlopende inzichten bij de verschillende groepen tot uiting. Bij de debatten in de Conferentie bleek — zoals ook in de commissie — dat niet alle werkgevers ten aanzien van het vraagstuk een afwijzend standpunt innamen; o.a. de Amerikaanse en de Franse werkgeversvertegenwoordigers waren het op tal van punten met de andere leden van hun groep niet eens, welke beide, in afwijking

van de andere leden van hun groep, met nog enkele andere werkgeversafgevaardigden vóór het plaatsen van dit vraagstuk op de agenda van het volgend jaar stemden. In die tussentijd zal het I.A.B. geen gemakkelijke taak hebben om, niet alleen rekening houdende met de genomen beslissingen, doch ook met de gebleken minderheidsopvattingen, ontwerpen voor een verdrag en/of aanbeveling op te stellen.

Algemene problemen betreffende de landbouw; methoden voor het vaststellen van minimumlonen in de landbouw.

Tot groot genoegen van de landbouwkringen waren twee onderwerpen de landbouw betreffende, op de agenda geplaatst, nl. algemene problemen de landbouw betreffende en methoden voor het vaststellen van minimumlonen in de landbouw.

De commissie uit de Conferentie, die de behandeling van laatstgenoemd onderwerp heeft voorbereid, vestigt in haar rapport de aandacht op het grote belang, dat, gezien uit economisch en sociaal gezichtspunt, een „wage-fixing machinery” voor de landbouw heeft. De punten voor een dergelijke regeling zullen dan de grootste praktische waarde hebben, wanneer zij soepel geredigeerd worden, zodat met de in de verschillende landen bestaande toestanden rekening kan worden gehouden. Getracht is dan ook slechts algemene beginselen op te nemen. De nationale autoriteit heeft dan de keuze van de methoden van uitvoering van het verdrag. Het eventuele verdrag, aldus de meerderheid der commissie, zal van toepassing moeten zijn op alle personen, werkzaam in landbouwondernemingen of aanverwante werkzaamheden. Sommige groepen personen, zoals leden van het gezin van de landbouwer, die in diens dienst zijn, kunnen van de toepassing worden uitgesloten. De regeringen moeten vrij zijn in de keuze van de methoden voor het vaststellen van de minimumlonen; het verdrag moet slechts algemene beginselen aangeven, die de regeringen in acht moeten nemen. Overleg moet worden gepleegd met de voornaamste werkgevers- en arbeidersorganisaties. Er moet een toezicht zijn om te verzekeren, dat de werkgevers en arbeiders op de hoogte gesteld worden van de vastgestelde lonen en dat de lonen, die werkelijk betaald worden, niet lager zijn dan de vastgestelde minima. Verder moet het verdrag een bepaling bevatten, dat een arbeider, die te weinig loon heeft ontvangen, het te weinig ontvangene kan invorderen. In een aanbeveling moeten aanvullende bepalingen neergelegd worden, die als richtsnoer zullen gelden bij het inrichten van de methoden voor de vaststelling van de minimumlonen. Ook hier moeten de werkgevers- en arbeidersorganisaties worden ingeschakeld.

In de Conferentie deden de werkgevers een poging om de internationale regeling in een aanbeveling en niet in een verdrag te regelen; het betreffende voorstel werd verworpen.

Over het algemene rapport had geen discussie plaats. De wensen der commissie zijn in een resolutie neergelegd, die de punten, die zij van groot belang acht, naar voren brengt (sociale zekerheid, vakopleiding, arbeidsduur, het „manpower”-vraagstuk, arbeidsproblemen). De Raad van Beheer wordt verzocht die vraagstukken te doen onderzoeken en op de agenda van een volgende Conferentie te plaatsen. De Conferentie verenigde zich met die voorstellen.

Vakopleiding van volwassenen met inbegrip van invalide personen.

Over dit onderwerp had in Genève reeds eerder een voorbereidende technische Conferentie plaatsgevonden, die bovengenoemd onderwerp had voorbereid. De aanbeveling, zoals die ter zake door de Conferentie werd aangenomen, komt in hoofdzaak overeen met die, ontworpen door bedoelde technische commissie. De aanbeveling stelt be-

ginselen op, waarop de opleiding voor volwassenen moet zijn gebaseerd. Bij de uitwerking enz. der opleiding moet samengewerkt worden met de werkgevers- en arbeidersorganisaties. De opleiding kan in of buiten de onderneming gegeven worden in centra en vakscholen. Onder de groepen personen, in wier vakopleiding moet worden voorzien, worden in het bijzonder de invaliden genoemd, arbeiders, die door de ontwikkeling van de techniek in de industrie van vak moeten veranderen, personen die migreren enz.

Deze aanbeveling werd met algemene stemmen aangenomen. De werkgevers stemden vóór de aanbeveling.

Behalve de vorenstaande onderwerpen heeft de Conferentie nog verschillende andere werkzaamheden verricht, bijv. de begroting voor 1951 vastgesteld. Het vorenstaande maakt dan ook geen aanspraak op volledigheid, doch geeft een schets van de belangrijkste aangelegenheden.

Amsterdam.

G. J. STEMBERG.

DE VRACHTENMARKT.

De hoop, uitgesproken in het slot van mijn overzicht van de vrachtenmarkt in 1949¹⁾, dat het vrachtenpeil een verbetering zou ondergaan, is althans gedurende de eerste zes maanden van dit jaar niet verwezenlijkt. De markt stond integendeel vrijwel voortdurend onder de druk van emplooi zoekende tonnage ten gevolge waarvan de vrachten geleidelijk afbrokkelde.

Aanvankelijk was de stemming op de Laplata-markt, vanwaar een aantal schepen met graan naar Europa werd bevracht. Zo steeg in de eerste week van Januari de vracht naar Rotterdam/Antwerpen van 43/- tot 50/- met optie of Dublin tegen 56/- één, 58/6 teerse loshavens, waarbij vooral de vracht voor de Ierse optie de aandacht trok, daar krachtens het minimum vrachtenschema voor de zgn. langzame Ierse havens, nl. Galway, Sligo en Tralee slechts 6d per ton extra verschuldigd is. Ook van Australië kon de vracht voor graan naar India met 2/6 à 5/- per ton tot 52/6 stijgen, terwijl naar Egypte 55/-, Japan 45/- en Rotterdam/Antwerpen 75/- voor gerst in balen werd betaald. De gebruikelijke seizoensverscheping van stukgoederen van Australië naar het Verenigd Koninkrijk, waarvoor 90/- per 60 kubieke voet met vrij laden en lossen werd betaald, stimuleerde mede de vraag naar ruimte in deze sector. Noord-Amerika daarentegen was weinig actief, zulks in tegenstelling met het Oosten en Zuid-Afrika. Zo werd ca 40/- betaald voor het vervoer van sulfaat van amonium van Konan naar Madras tegen 30/- enkele maanden geleden, terwijl ook de vracht voor rijst van Bangkok naar Calcutta met 2/- tot 35/- opliep. Van Lourenço Marques naar Melbourne werd ruimte bevracht voor het vervoer van kolen tegen 42/6, zijnde 6d meer dan voor de voorlaatste lading betaald. De aandacht trok in Januari tenslotte de hervatting van de tarwe-export van Duinkerken naar Italië, hetgeen het peil der kolenvrachten naar West-Italië, waarvoor 23/- à 23/6 voor verscheping van Rotterdam betaald werd, ten goede kwam.

In Februari echter nam de bedrijvigheid op de graanmarkt zowel in Noord- als Zuid-Amerika evenals in Australië af, terwyl de staking der Amerikaanse mijnwerkers er mede toe bijdroeg de vraag naar ruimte in de Noord-Amerikaanse sector te verminderen. Een en ander weerspiegelde zich in de dalende tendentie der vrachten. Van de Laplata-rivier naar Antwerpen-Hamburg werd ruimte op basis van 46/6 gesloten, voor suiker van Queensland naar het Verenigd Koninkrijk werd 77/6 tegen 85/- in Januari en voor kolen van Rotterdam naar West-Italië 17/6 tegen 23/- à 23/6 geaccepteerd.

¹⁾ „E.-S.B.” van 15 Februari 1950.

Ook in Maart was de stemming op de vrachtenmarkt ongunstig met staag teruglopende vrachten. Zo daalde de vracht van de Laplata-rivier naar Antwerpen/Hamburg tot 44/9, terwijl van Zuid-Australië/Victoria/N.Z. Wales naar India 43/9 — in Januari 52/6 — werd geaccepteerd. De hervatting der graanbevrachtingen per e.o.w. van de St. Lawrence leidde in April weliswaar tot iets groter activiteit, maar van een verbetering van het vrachtenpeil was geen sprake. Typerend voor de lome stemming was de vracht per e.o.w. van de St. Lawrence naar het Verenigd Koninkrijk, nl. 7/9 per quarter van 480 lbs, een cijfer dat wel zeer ten achter bleef bij de „openings”-vracht in 1949 toen 11/3 per quarter werd betaald. De Laplata-rivier liet vrijwel geheel verstek gaan, terwijl de vooruitzichten in verband met de mislukking der maisoogst allerminst gunstig waren.

Tijdelijke bedrijvigheid en hoger vrachten karakteriseerden daarentegen de Amerikaanse sector dank zij de levendige vraag naar ruimte voor het vervoer van zwavel van de Gulf naar het Verenigd Koninkrijk. Werdt maandelucht 35/6 betaald, in April kon de vracht tot 42/6 stijgen. Tot een werkelijke uitbreiding der vracht op de vrachtenmarkt in haar geheel, kwam het echter niet en de maand Mei stond dan ook in het teken van veelvuldige ballastreizen. Zo werden o.a. enkele met erts van Dungun naar Japan op de lagere basis van 26/6 met vrij laden en lossen bevrachte schepen, in ballast van Bombay naar de laadhaven gedirigeerd, terwijl allerminst met zekerheid op aansluitende vracht in Japan kon worden gerekend. Van Zuid-Afrika werd weliswaar een aantal kolenladingen naar Takoradi, Chittagong, Australië etc. bevracht, maar reders moesten in verschillende gevallen met iets lager vrachten nemen. Naar Chittagong werd bijvoorbeeld 50/- betaald, maar het betr. schip moest hiervoor in ballast van Adelaide naar Lourenço Marques vertrekken. Van de St. Lawrence, de Gulf en Zuid-Amerika was de vraag beperkt. Daarentegen werden verschillende schepen bevracht voor het vervoer van suiker van Cuba en San Domingo met Engeland als voornaamst land van bestemming. De vracht kon van 61/3 in het begin der maand geleidelijk tot 66/6 oplopen. Ook de uitgaande kolenvrachten waren iets vaster. Van Rotterdam naar West-Italië werd 20/- (begin Mei 18/-) betaald. Weinig bevredigend was daarentegen het peil, waarop de erts- en fosfaatvrachten van de Middellandse Zee en Noord-Afrika zich bewogen. Met name in de Scandinavische landen werd dan ook een aantal kleinere schepen, welke exploitatie verlies opleverde, tijdelijk uit de vaart genomen.

In Juni werd door de Engelse Regering overeenstemming met de U.S.S.R. inzake levering van 153.000 Stds hout van de Oost resp. Witte Zee bereikt, waardoor betere vooruitzichten in de houtvaart werden geopend. Dit gold echter in mindere mate voor de Engelse rederijen, gezien het lage peil waarop de vrachten door de Timber Board werden gefixeerd en waardoor het de Engelse rederijen moeilijk viel met de Scandinavische te concurreren. Noord-Amerika was ook in Juni weinig actief en de graanvracht van de Gulf naar India daalde met 2/6 tot 77/6 terwijl die van West-Australië naar India met 2/6 tot 42/6 terugliep. Bevrachtingen van de Laplata-rivier bleven beperkt tot enkele ladingen naar India, waarvoor 59/- à 60/- betaald werd.

Samenvattend kan geconstateerd worden, dat het eerste halfjaar voor de algemene vrachtaart stond in het teken van daalende vrachten tegenover veeleer nog stijgende kosten. Vaak moesten ballastreizen worden gemaakt om de laadhaven te bereiken, terwijl in tal van havens op onthoud bij de belading dan wel lossing werd ondervonden hetgeen de reisresultaten mede ongunstig beïnvloedde. Algemeen was de klacht over vlagbevoorrechtiging door een aantal landen, terwijl allerwegen zwaar drukkende fiscale heffingen de reders voor ernstige problemen plaatst.

Hoewel de jongste ontwikkeling op de vrachtenmarkt als gevolg van de oorlog in Korea feitelijk buiten het bestek van dit beknopt overzicht valt, is zij niettemin van zodanige aard en betekenis, dat hieraan niet mag worden voorbijgegaan. Immers, het beeld heeft zich gedurende de laatste weken radicaal gewijzigd. Levendige vraag, veroorzaakt door de behoefte aan tonnage voor het vervoer van oorlogsmateriaal etc. van de Westkust van Amerika naar Korea enerzijds en het hernieuwde streven naar voorraadvorming anderzijds, leidde reeds tot het in de vaart brengen van circa zeventig schepen der zgn. „mothball fleet”, de Amerikaanse reservevloot, terwijl daarnevens ruim zeventig particuliere Amerikaanse en een aantal buitenlandse schepen alle op „timecharter”-basis voor perioden van 120 dagen met optie van verlenging, door de Amerikaanse Military Sea Transportation Service werden bevracht. De huur, welke voor de niet-Amerikaanse schepen wordt betaald, bedraagt \$ 1.050/1.125 per dag met die verstande, dat molestpremie en extra vergoeding (war bonus) aan de bemanning voor rekening van bevrachters zijn. Het aan de markt onttrekken van een aantal schepen, waarvan een deel althans normaliter op de open markt emplooi zou hebben gezocht, leidde allereerst tot een scherpe stijging der vrachten van de Westkust van Amerika. Als voorbeeld citeer ik de vracht voor hout van Brits-Columbia naar de Verenigde Staten. Werden enkele maanden geleden vrachten, variërend van U.S. \$ 70/72.000 lumpsum met vrij laden en lossen geaccepteerd, bij het schrijven van dit overzicht werd reeds \$ 102.500 betaald en de verwachting is gewettigd, dat de naaste toekomst nog hoger vrachten te zien zal geven. Spoedig breidde de vraag zich tot het merendeel der overige sectoren van de vrachtenmarkt uit en leidde ook daar tot een vrij aanzienlijke stijging der vrachten. Enkele cijfers mogen dit illustreren. Werd bijvoorbeeld in Juli voor suiker van Cuba naar het Verenigd Koninkrijk 60/- betaald, thans wordt grif ruimte tegen 68/9 gesloten.

Voor het vervoer van zwavel van Galveston of Port Sulphur naar het Verenigd Koninkrijk is de vracht van 35/6 in Maart resp. 42/6 in April, thans tot 45/9 opgelopen, terwijl voor graan van de Gulf naar Antwerpen-Hamburg bij het schrijven van dit overzicht Amerikaanse ruimte tegen \$ 11,50 werd bevracht. De graanvracht van de St. Lawrence naar Haifa steeg met \$ 3,25 tot \$ 10,25, die voor hout van de Westkust van Noord-Amerika naar het Verenigd Koninkrijk van 60/- in Juli tot 80/- met vrij laden en lossen. Voor graan van Zuid-Australië/Victoria of N.Zuid-Wales naar India bedraagt de vracht op het ogenblik 52/6 tegen 44/3 begin Augustus, terwijl in het Oosten de vracht voor ijzererts van Dungun naar Japan met 2/- tot 28/- vrij in en uit opliep. Vooral deze laatste verhoging is te meer bevredigend en kenmerkend voor de vaste stemming op de vrachtenmarkt, daar de recentelijk naar Japan betaalde vrachten geen wijziging van betekenis ondergingen. Japan toch is een bij uitstek geschikt „start point” voor verder lonend emplooi van Amerika's Westkust. In de Laplata-rivier, waar het schaarse aanbod van spoedig beschikbare ruimte een tegenwicht vormt voor het eveneens beperkt aanbod van lading, heeft de tendentie zich eveneens ten gunste der reders gewijzigd, hetgeen tot uitdrukking komt in de vracht van 50/-, die thans van de Boverivier naar Antwerpen-Hamburg (33/- voor een gedeeltelijke lading haver per lijnboot in Juli), van 65/- naar India (plus 5/-) en van 65/- naar Denemarken (in Juni 50/-) betaald wordt. Ook de uitgaande kolenvrachten zijn behoorlijk opgelopen. Van Rotterdam naar West-Italië wordt thans 25/- betaald en van de Oost- en Westkust van Engeland naar Zuid-Amerika werd ondanks de hogere retourvrachten, recentelijk ruimte op basis van 52/6 bevracht. Typierend is tenslotte de levendige vraag naar ruimte op „timecharter”-basis, waardoor regelmatig een aantal schepen voor korter of langer duur aan de markt wordt onttrokken.

Kan dus op het ogenblik van een ingrijpende verbetering worden gesproken, de factoren welke hiertoe hebben geleid, zijn niet van zodanige aard, dat van een normaal herstel kan worden gesproken. Het tegendeel is veeleer het geval. Men kan slechts hopen, dat de internationale spanningen die tot de grotere vraag naar ruimte en het vrij aanzienlijk herstel op de vrachtenmarkt hebben geleid, niet tot een gewapend conflict op grote schaal zullen leiden. Ook zonder een dergelijke ontwikkeling valt nochtans niet te ontkennen, dat de huidige wereldsituatie de zo dringend noodzakelijke verbetering op economisch gebied op ernstige wijze belemmert. Immers, de huidige „opleving” sheept slechts schijnwelvaart.

Een van de algemene vrachtenmarkt vrij sterk afwijkend verloop, toonde de tankvrachtenmarkt gedurende het eerste halfjaar, zij het dat ook hier de invloed der politieke situatie zich doet gelden. Indien men bedenkt, dat de wereldtankvloot begin 1950 een totaal draagvermogen had van 25.465.787 tons tegen 24.909.299 tons in Juni 1949 en 16.078.000 tons op 1 Juli 1939, dan is het zonder meer duidelijk, dat het verbruik van petroleum-producten, vergeleken met vóór de oorlog, aanzienlijk moet zijn gestegen, teneinde aan de zoveel groter vloot regelmatig en lonend emplooi te verzekeren. Dit is ook inderdaad het geval. Met name in de Verenigde Staten, grootste verbruikers van petroleumproducten, is het verbruik in het tijdvak 1938—1948 jaarlijks met circa 6 pCt toegenomen, terwijl blijkens het enige tijd geleden gepubliceerde rapport van de oliecommissie der O.E.E.C. gedurende de jaren 1949—1953 met een stijging van het verbruik in Europa van 9 pCt 's jaars rekening moet worden gehouden. Weliswaar was — en is — een aantal Amerikaanse tankers aan de vaart onttrokken, maar een groot deel der Amerikaanse tankvloot vindt normaliter emplooi in de Amerikaanse kustvaart. Als factor van betekenis voor de tankvaart dient de voortdurend toenemende betekenis van het Midden-Oosten als productiecentrum, in het bijzonder voor Europa, te worden genoemd. Dit blijkt ook uit het grote aantal bevrachtingen, welke regelmatig van de Perzische Golf wordt geëffectueerd.

De maand Januari zette in met een bevredigende vraag naar ruimte voor rekening der Engelse grote maatschappijen, die tevergeefs M.O.T.-schaalvracht plus 10 pCt boden. Voorts waren ook Italiaanse en Scandinavische bevrachters aan de markt en deze toonden eveneens belangstelling voor Maart/April posities. In de Amerikaanse kustvaart werd U.S.M.C.-schaalvracht minus 15 pCt voor het vervoer van donkere oliën en volle schaalvracht voor schone tankers betaald. In de volgende maanden deden zich geen ingrijpende wijzigingen voor. Een vrij groot aantal ladingen werd zowel in Februari als in Maart bevracht, zij het dat de vracht voor spoedig beschikbare ruimte lager was, nl. M.O.T. minus 5 pCt. Het merendeel der bevrachtingen, met name in donkere oliën, was voor rekening der Engelse maatschappij van de Perzische Golf resp. de Caraïbische Zee. Het aanbod van schone tankers bleef bij voortdurend beperkt, hetgeen zich weerspiegelde in hogere vrachten, t.w. M.O.T. plus 7½ pCt van de Caraïbische Zee naar het Verenigd Koninkrijk/Europees vasteland. In de Amerikaanse sector waren de vrachten aanzienlijk lager, nl. U.S.M.C. minus 33/47½ pCt van de Gulf resp. Caraïbische Zee naar Noord-Amerika. In April was de bedrijvigheid zeer bevredigend. Weliswaar toonden de Engelse grote maatschappijen geen belangstelling voor tonnage op langdurig timecharter, maar zij waren voortdurend aan de markt voor reischarterers. Een uitzondering vormde wederom de Amerikaanse sector, waar de vrachten voor schone ladingen varieerden van U.S.M.C.-schaalvracht minus 30 tot minus 33 pCt en voor donkere oliën van minus 40 tot 45 pCt. In Mei werden verschillende ladingen voor Scandinavische rekening bevracht, waarvoor reders

bevredigende vrachten konden bedingen. Zo werd o.a. een schone tanker van handige grootte van Aruba naar Noord-Noorwegen op basis van 42 Noorse Kronen, d.w.z. M.O.T.-schaalvracht plus 15 pCt gesloten, terwijl enkele Juni-tankers voor Zweedse rekening van de Golf naar Scandinavië op basis van M.O.T. plus 5 à 7½ pCt werden bevracht. De stagnatie in de verschepping van olie van Venezuela ten gevolge ener staking had tijdelijk een terugslag op de vraag naar ruimte, maar in Juni werden de zaken hervat en wel op basis van M.O.T.-schaalvracht voor donkere oliën. De regelmatige vraag voor rekening der grote maatschappijen vormde een niet te verwaarlozen steun. Afgezien van bevrachtingen op reisbasis, toonden de Engelse maatschappijen eveneens belangstelling voor tonnage op basis van achtereenvolgende reizen gedurende twaalf maanden.

In tegenstelling derhalve met de algemene vrachtenmarkt, was de stemming op de tankvrachtenmarkt gedurende de eerste zes maanden niet ongunstig en vergeleken met het eerste halfjaar 1949 zelfs beter.

Sedert hebben zich ook hier ingrijpende wijzigingen ten gunste der tankrederijen voltrokken. De vracht voor donkere oliën is opgelopen tot M.O.T.-schaalvracht plus 7½ à 10 pCt, terwijl ook de zgn. dollarvrachten — zoals bekend accepteren Amerikaanse rederijen uitsluitend vrachtbetaling in U.S. dollars — zijn aangetrokken. Zo wordt op het ogenblik U.S.M.C.-schaalvracht min 12 pCt voor donkere olie van de Perzische Golf naar Italië betaald, ofschoon Franse bevrachters er tot dusver nog in geslaagd zijn Amerikaanse tonnage op basis van U.S.M.C. minus 15 pCt te secureren. Schone tankers blijven gezocht en tonnage is bevracht van de Caribische Zee naar het Verenigd Koninkrijk/Europées vasteland tegen M.O.T. plus 25 pCt en naar West-Afrika tegen de volle U.S.M.C.-schaalvracht.

Ook op basis van achtereenvolgende reizen gedurende twee jaren, evt. timecharter voor een zelfde periode, zijn de Engelse grote maatschappijen regelmatig aan de markt. De laatste bevrachtingen werden tegen de netto M.O.T.-schaalvracht geëffectueerd. De Amerikaanse sector is eveneens actief en vaster gestemd. Voor het vervoer van donkere olie van de Golf resp. Caribische Zee naar Noord-Amerika's Oostkust wordt thans U.S.M.C.-schaalvracht minus 10 pCt en voor schone tonnage minus 5 à 10 pCt betaald. De vraag strekt zich uit tot September/October posities en de vooruitzichten voor de resterende maanden van het jaar worden gunstig beoordeeld. Dit laatste geldt trouwens evenzeer voor de overige sectoren van de tankvrachtenmarkt, die weliswaar door de internationale spanningen gestimuleerd werd, maar die, zoals uiteengezet, reeds gedurende het eerste halfjaar een niet onbevredigend beeld toonde. Tot de vastere stemming op de tankvrachtenmarkt draagt overigens de terughoudendheid der reders bij. Men toont weinig geneigdheid anders dan voor spoedig beschikbare tonnage op basis der thans geldende vrachten af te sluiten en rekent, waarschijnlijk niet ten onrechte, met een geleidelijke verdere stijging der vrachten.

Rotterdam, 1 September 1950.

C. VERMEY.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN.

DE LIQUIDITEITSPPOSITIE IN DE TEXTIELBRANCHE.

De huidige wolprijzen hebben een ongekeerde hoogte bereikt. Merino-wollen, die in April van het vorige jaar tegen 85 pence per lb verkocht werden, zijn via Januari 1950 over 128 pence opgeklimmen tot 165/170 pence per lb, terwijl crossbed-soorten minstens zo veel stegen in prijs, nl. resp. 32 pence per lb, 57 pence per lb tot 80/2 pence per lb. Menigmaal werden de oorzaken van deze prijsstijgingen aangewezen, waarvan de voornaamste

gezocht dienen te worden in politieke factoren, die een grotere vraag, geringe voorraden en een relatief geringer aanbod impliceren.

Ondanks de zeer hoge prijzen raken de textieldetailisten hun wollen goed toch zeer vlug kwijt. Onder druk van de omstandigheden is men wederom op grote schaal gaan hamsteren. Deze hamsterwoede zal echter wel wat afnemen, naarmate de thans geldende grondstoffenprijzen door de consumenten ten volle moeten worden betaald. Hamsteren heeft voor de producent steeds een gevaarlijke zijde. De afzet immers is niet meer normaal en wordt ten zeerste geflatteerd. Het is zeer verleidelijk voor de producent zijn omzet te vergroten, d.w.z. grotere hoeveelheden grondstoffen in te kopen, sneller en uitgebreider te produceren en sneller af te leveren.

Het algemeen verbruik is echter niet groter. Men hamstert om zich van bepaalde artikelen voor de toekomst te verzekeren. Een bepaald bericht is reeds voldoende om aan het hamsteren een even abrupt einde te maken, als het begin verrassend was. Maar na dat einde blijven vele kopers uit de markt en treedt een slapte op.

Toch moet de textielfabrikant in plaats van aan uitbreiden juist aan inkrimpen gaan denken van zijn productie, waarmee hij zeker veiliger zal spelen dan met het betrekkelijk geringe voordeel, dat hij kan hebben met „die laatste order te plaatsen”.

Hoe immers is de situatie? Bezien we de grondstoffenprijzen, zoals we die boven weergaven, nog eens, dan valt op, dat op het huidige tijdstip de fabrikant precies tweemaal zoveel geld moet investeren in zijn ijzeren voorraad als nodig was in September van het vorig jaar. Maar niet alleen in zijn ijzeren voorraad, hij moet tweemaal zoveel crediet openen bij import van wol en zijn debiteuren staan voor een bijna tweemaal zo groot bedrag in zijn boeken.

We spreken dan nog niet eens van de tweemaal zo grote invoerrechten op een zelfde kwantum wol, of verzekeringskosten of bankkosten. Het wil alleen maar zeggen, om eens met cijfers te spreken, dat een producent, die een driemaandelijks voorraad heeft van 600 balen, dus 60.000 kg, het vorig jaar (wanneer het bijv. een dekenfabriek betreft) dus f 300.000 in voorraden grondstoffen had gestoken. Thans zal hij f 600.000 moeten opbrengen om dezelfde hoeveelheid en kwaliteit de zijne te kunnen noemen. Wol op verschepping gekocht blijft minstens drie maanden onderweg, mits ze tenminste uit Nieuw-Zeeland komt, maar van Australië uit kan het wel vier maanden duren, daar het verladen van de schepen daar geheel anders geschiedt en een schip vele havens aandoet, totdat het „vol” is, alvorens naar Europa te vertrekken. We zullen dan van stakingen, die rampzalige gevolgen kunnen hebben, nog niet spreken. De verzending van Zuid-Amerika uit neemt ongeveer zes weken in beslag. Om te importeren van overzee moet men dus enorme bedragen vastleggen.

Zeer zeker zijn de banken niet genegen om te hooi en te gras credieten te verschaffen, voldoende groot om deze omvangrijke financiële behoeften te kunnen dekken. Geen bank is genegen om dergelijke grote prijsrisico's te dragen, want zelfs met de papieren in de hand zouden zij bij een grote prijsval heel wat bedrijven, die een credietpolitiek als boven beschreven voeren, moeten aanspreken.

Tenslotte komen de debiteuren met veel hogere posten in de boeken voor. Men moet zich realiseren, dat die debiteuren, grossiers of detailisten, de terugslag het eerst voelen en hun schulden minder snel zullen voldoen.

Op deze wijze komt er een heel gewicht te hangen aan de financiële draagkracht van een textielbedrijf.

Een voorzichtig beleid is in een dergelijk geval het beste. Men kan veel verstandiger zijn productie inkrimpen en alleen die klanten bedienen, waarop men in voldoende mate vertrouwen kan hebben in hun financiële positie.

Zijn grondstoffenvoorraad zo beperkt mogelijk houden, zonder gevaar te lopen, dat er hiaten ontstaan.

Zo min mogelijk bij banken in het krijt gaan staan. Toch is het van de andere kant verkeerd om à la baisse te speculeren; men moet alleen op de baisse voorbereid zijn.

Het zelf importeren kan men bijna volledig omzeilen. De loco-markt te Londen kan dan misschien enkele pennies per lb duurder zijn, maar men kan via de handel in enkele weken zijn grondstoffen in de fabriek hebben, zonder gelden te moeten vastleggen in grondstoffen, die drie maanden onderweg zijn.

We zouden dan ook drie conclusies mogen trekken uit het bovenstaande.

De moeilijke liquiditeitsomstandigheden, te wijten aan de exorbitant hoge grondstoffenprijs, noopt de textiel-fabriek in de eerste plaats zijn debiteuren in de hand te breiden en zelfs liever wat in te krimpen, dan met middelen van derden zijn productie te financieren; tenslotte, dat de loco-markt te Londen verre te prefereren is boven het zelf importeren van de overzeese exportlanden uit.

Tilburg, 8 September 1950. A. J. M. WOUTERS, econ. drs.

AANTEKENING.

DE MILLIOENENNOTA 1951.

Inleiding.

De ontwerp-begroting voor het jaar 1951 wijst een tekort aan van f 117 mln tegen een tekort van f 367 mln op de aanbesteding van 1950, hetgeen dus betekent een verbetering van f 250 mln. Dit deelt de Minister van Financiën mede in de Millioenennota, die Dinsdagmiddag aan de Staten-Generaal is aangeboden.

Alvorens over te gaan tot een beschouwing van de ontwerp-begroting voor 1951 geeft de Minister een schets van de budgetaire ontwikkeling tegen de achtergrond waarvan deze ontwerp-begroting is te zien. Hij herinnert er daarbij aan, dat in September van het vorig jaar een sluitende begroting kon worden ingediend. Op datzelfde moment echter moest de Regering mededeling doen van het besluit tot devaluatie van de gulden. Dit besluit heeft uiteraard voor de ontwikkeling van de financiële toestand van het Rijk verstrekkende gevolgen gehad, welke ook op de begroting 1951 van invloed zijn.

Een tweede omstandigheid, waardoor de budgetaire ontwikkeling na het ontwerpen der begroting 1950 in ongunstige zin is beïnvloed, vormden de besluiten der Ronde Tafel-Conferentie, waarvan de gevolgen zich o.a. manifesteerden op militair gebied.

Zoals bekend, werden ten gevolge van de zo juist geschetste omstandigheden voor de hoofdstukken VIII A (Oorlog), XIII A (Unie-aangelegenheden) en XIII B (Uniezaken en Overzeese Rijksdelen) nieuwe wetsontwerpen ingediend, terwijl voor hoofdstuk VIII B (Marine) en voor de begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds ingrijpende nota's van Wijziging werden ingediend. Als gevolg hiervan veranderde het aanvankelijk geraamd begrotingsoverschot voor 1950 ad f 20 mln in het eerder genoemd begrotingstekort van f 367 mln.

Deze ontwikkeling in het lopende begrotingsjaar heeft de Regering met grote zorg vervuld en haar bij de voorbereiding van de ontwerp-begroting voor 1951 steeds voor ogen gestaan. In de gevallen, waar dit zonder de algemene beginselen van het regeringsbeleid aan te tasten ook maar enigszins mogelijk bleek, zijn dan ook op de aanvankelijk opgestelde voorontwerpen aanzienlijke reducties toegepast. Het resultaat hiervan was, dat de uitgaven voor 1951 op een lager bedrag konden worden gesteld dan die van de aanhangige begroting voor 1950. Mede

dank zij een hogere raming der middelen kon het geraamd begrotingstekort voor 1951 beperkt blijven tot f 117 mln.

De ontwerp-begroting 1951.

Tot goed begrip van de bedragen en de ontwerp-begroting voor 1951 dienen echter een aantal punten in aanmerking te worden genomen. De voornaamste hiervan volgen hieronder.

1. Aangezien ten tijde van het samenstellen der ontwerp-begroting 1951 de vraag, of en zo ja, in hoeverre het beleid ten aanzien van de lonen en prijzen in de naaste toekomst ongewijzigd zou kunnen blijven, nog een ontwerp van, beraad uitmaakte, is deze gebaseerd op de toen geldende lonen en prijzen. Met de inmiddels genomen beslissing inzake de verhoging van de lonen is derhalve geen rekening gehouden.

2. Ook bij de ramingen van aanschaffingen in het buitenland is uitgegaan van de veronderstelling, dat de op het moment van de opstelling der ontwerp-begroting geldende prijzen in de naaste toekomst geen grote wijzigingen zullen ondergaan. Of deze veronderstelling zal worden bewaarheid is in het licht van de jongste ontwikkeling op internationaal gebied nauwelijks meer een vraag.

3. Onder de uitgaven van de Buitengewone Dienst I is begrepen een aanlooppost van f 15 mln voor eventuele werkloosheidsbestrijding. Met deze post is tot uitdrukking gebracht, dat gelden ter beschikking dienen te zijn ten einde terstond een aanvang te kunnen maken met maatregelen tot bestrijding van een onverhoopt toenemend werkloosheid. Door dit bijzondere karakter is deze begrotingspost aan te merken als een reservering, welke slechts zal worden aangesproken indien en voor zover de noodzaak daartoe zich in de loop van het jaar 1951 zal voordoen.

4. Bij het opstellen van de ontwerp-begroting voor 1951 is voorts geen rekening gehouden met sommige uitgaven, omdat de desbetreffende wettelijke regelingen nog niet tot stand zijn gekomen. Onder deze posten zijn o.a. begrepen de ontwerp-Huurwet, de in uitzicht gestelde salarisverbetering voor het personeel van het Lager-Onderwijs, van het Nijverheidsonderwijs en van het Voorbereidend Hoger en Middelbaar Onderwijs, het ontwerp nopens het kleuteronderwijs (in voorbereiding), het wetsontwerp Kinderbijslag kleine zelfstandigen, het wetsontwerp tot verhoging van pensioenen met een bijzondere toeslag en het ontwerp kindertoelagewet voor spoorwagpersoneel (voor zover betreft het militair en spoorwegpersoneel).

5. Sommige uitgaven zijn in de begroting opgenomen tot bedragen, die met een zeker voorbehoud moeten worden aanvaard. In verband met de ontwikkeling van de internationale toestand moet bijv. worden gevreesd, dat voor de bescherming van de burgerbevolking niet zal kunnen worden volstaan met een bedrag van f 132.000.

Van de ontwikkeling van de omstandigheden in Indonesië hangt het af, of het bedrag van f 1 mln voor uitgaven, voortvloeiende uit de door het Rijk verleende garanties aan bepaalde groepen burgerlijke overheidsdienaren en hun nagelaten betrekkingen, voldoende zal zijn.

Voorts moet een bedrag van f 20 mln wegens bijdrage aan de geldmiddelen voor Nieuw-Guinea nog als een zeer globale raming worden beschouwd, welke in verband met nader ter beschikking komende gegevens nog wijziging kan ondergaan.

6. Sinds de opstelling van de begrotingen voor Oorlog en Marine, tezamen tot een bedrag van f 859 mln, is internationaal de noodzaak gebleken de inspanning voor de defensie nog te verhogen. Ook voor Nederland zal dit een belangrijke verhoging van de defensie-uitgaven medebrengen. Het is de Regering nog niet mogelijk zich reeds op dit moment een concrete voorstelling te maken van het

bedrag, dat met de verhoging der defensie-uitgaven zal zijn gemoed, maar de gedachten gaan vooralsnog in de richting van een verhoging met 10 à 15 pCt van het thans voor de beide militaire departementen uitgetrokken totale bedrag. In verband hiermede kan thans ook nog niet worden aangegeven, welke beperkingen deze verhoogde militaire krachtsinspanning op ander terrein met zich zal brengen.

Samenvattend overzicht.

De totaalcijfers van de ontwerp-begroting voor 1951 zijn samengevat in het hieronder volgende overzicht. Ter vergelijking zijn daarin mede de bedragen van de aanhangige begroting 1950 en van de sindsdien opnieuw herziene raming van de uitgaven en middelen over 1950 opgenomen.

TABEL I.

OMSCHRIJVING	Aanhangige begroting 1950	Herziene raming 1950	Ontwerp-begroting 1951
(in miljoenen gulden)			
GEWONE DIENST			
Uitgaven	2.909	3.201	2.954
Middelen	3.533	3.899	3.678
Voordelig saldo	624	698	724
BUITENGEWONE DIENST I			
Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter			
Uitgaven	778	1.104	653
Middelen	23	170	12
Nadelig saldo	755	934	641
GEWONE DIENST EN BUITENGEWONE DIENST I			
Uitgaven	3.687	4.305	3.607
Middelen	3.556	4.069	3.690
Nadelig/voordelig saldo	- 131	- 236	+ 83
Nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds	236	236	200
Nadelig saldo	367	472	117
BUITENGEWONE DIENST II			
Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten			
Uitgaven	599	1.220	635
Middelen	185	302	232
Saldo	- 414	- 918	- 403

De herziene raming 1950.

Met betrekking tot de bedragen, welke in bovenstaand begrotingsoverzicht zijn opgenomen voor de herziene raming 1950, wordt er in de Miljoenennota op gewezen, dat voor de becijfering daarvan rekening is gehouden met:

- te verwachten suppletoire verhogingen op grond van wet of besluit en op grond van te laag gebleken ramingen;
- onbeschikt blijvende bedragen;
- hogere raming der middelen.

Onder de uitgaven van de Buitengewone Dienst I is o.a. begrepen een bedrag van f 110 mln wegens omzetting — voor zover daarvan naar verwachting gebruik zal worden gemaakt — van herstellfinanciering, die in het verleden heeft plaats gehad, in aanvullende bijdragen, waartoe de Wet op de Materiële Oorlogsschaden de mogelijkheid opent. Voorts een bedrag van f 73 mln wegens oorlogsschade aan de Nederlandse Spoorwegen. Deze uitgaven hebben wel budgetaire, doch geen monetaire betekenis.

De middelen van de Buitengewone Dienst I omvatten o.a. de opbrengst van gerestitueerd monetair goud ad f 131 mln.

In de uitgaven van de Buitengewone Dienst II is o.a. de credietverstrekking aan Indonesië ad f 280 mln opgenomen. Voorts is daarin begrepen de voorgenomen kapitaaldeelname in de Nederlandse Spoorwegen ad f 290 mln; dit laatste bedrag heeft uitsluitend budgetaire en geen monetaire betekenis.

Onder de middelen voor 1950 zijn niet opgenomen de ten behoeve van uitgaven op de begroting 1950 vrijgegeven bedragen van het saldo der speciale rekening bij De Nederlandsche Bank, waarop de tegenwaarde in guldens van de dollarschenkingen in het kader van het Europese Herstel Programma wordt gestort.

Evenmin is bij de herziene raming der uitgaven rekening gehouden met de hiertegenoverstaande uitgaven.

De ontwerp-begroting 1951.

Vergeleken met de herziene raming voor 1950 wijst de ontwerp-begroting voor 1951, wat de Gewone Dienst, de Buitengewone Dienst I en het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds gezamenlijk betreft, een verbetering van het budget aan van f 355 mln. Dit resultaat is het gevolg van een lagere raming van de uitgaven der Rijksbegroting ad f 698 mln, een lagere middelenraming ad f 379 mln en een lagere raming van het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds ad f 36 mln.

Evenals het vorige jaar is in de Miljoenennota een opsomming gegeven van drie belangrijke categorieën van uitgaven, welke tezamen een zeer groot deel van het budget uitmaken. Deze drie categorieën zijn:

militaire uitgaven in eigenlijke zin	f 818 mln
uitgaven voor oorlogsherstel	f 461 „
dienst Staatsschuld	f 713 „
	<hr/>
	f 1.992 mln

Hierbij zij aangetekend, dat van de drie categorieën alleen de uitgaven wegens oorlogsherstel geen tendentie tot stijging vertonen. Onder de militaire uitgaven voor 1951 zijn niet begrepen de verhoging met 10 à 15 pCt in verband met de reeds eerder ter sprake gebrachte verhoogde inspanning voor de defensie.

Nadere specificatie van uitgaven.

Een uitvoeriger specificatie van de totaalcijfers van de uitgaven voor de verschillende onderdelen van staatszorg geeft, mede wat de herziene raming 1950 betreft, het volgende beeld (zie tabel II, blz. 765).

Opbrengst der rijksmiddelen.

In een nadere beschouwing van de opbrengst van de middelen beoogt de Minister, dat de tot dusverre bekende gegevens omtrent de belastingopbrengsten over 1950 wijzen in de richting van een ruime overschrijding van de aanvankelijke ramingen. Met name komt dit bij de niet-kohierbelastingen tot uiting, waarvan de baten in het algemeen sneller op veranderingen in de economische omstandigheden reageren dan die der kohierbelastingen, o.a. omdat ten aanzien van deze laatste in het opleggen van aanslagen nog steeds enige achterstand bestaat.

De voor 1951 verwachte belastingopbrengst zal overeenkomstig het hieronder volgende schema over het Rijk en de lagere publiekrechtelijke lichamen worden verdeeld.

De bruto-opbrengst der belastingmiddelen is op basis van de thans bestaande wetgeving geraamd op	f 4.057 mln
Indien rekening wordt gehouden met de thans bij de Staten-Generaal aanhangige belastingontwerpen, vermindert deze opbrengst met	f 174 „

Raming inclusief wetswijziging

f 3.883 mln	
Hiervan komt ten bate van:	
1. het Gemeentefonds	f 421 mln
2. het Provinciefonds	f 25 „
3. het Landbouw-Egalisatiefonds (aandeel gedistilleerd accijns)	f 8 mln
	<hr/>
	f 454 mln

Blijft ten bate van het Rijk

f 3.429 mln

TABEL II. Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderdelen van staatszorg.
(in miljoenen gulden)

ONDERDELEN VAN STAATZORG	Gewone dienst		Buitengewone Dienst I (Uitgaven van aflopend karakter)		Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven)	
	Herz. raming 1950.	Ontw. begr. 1951	Herz. raming 1950	Ontw. begr. 1951	Herz. raming 1950	Ontw. begr. 1951
Buitenlandse dienst	46	42	0	0	0	—
Politie en justitie	195	194	14	10	4	3
Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen *)	387	412	0	—	10	10
Herstel oorlogsschade	33	22	708	436	—	3
Militaire uitgaven in eigenlijke zin *)	741	588	211	96	154	134
Waterstaat	95	93	—	0	83	104
Verkeer (incl. luchtvaart)	30	28	3	1	441	111
Handel en nijverheid *)	27	25	3	3	91	79
Landbouw en visserij *)	68	64	13	9	9	8
Distributie-, controle- en prijsbeheersingsapparaat	13	8	11	3	—	—
Prijssubsidies, excl. Landbouw-Egalisatiefonds	—	—	22	—	—	—
Sociale voorzieningen	453	480	75	38	2	3
Volkshuisvesting	45	56	32	48	24	10
Unie-aangelegenheden en Overzeese Rijksdelen	27	26	8	8	280	1
Algemeen bestuur (niet vallende onder de hiervoor vermelde onderdelen van staatszorg)	136	146	3	1	6	6
Uitkering aan gemeenten wegens wegvallen ondernemingsbelasting	128	—	—	—	—	—
Niet toegerekende categorieën van uitgaven:						
Nationale Schuld	573	550	—	—	116	163
Afschrijvingen	86	80	—	—	—	—
Pensioenuitgaven, wachtgeld e.d.	148	140	1	0	—	—
Totaal	3.201	2.954	1.104	653	1.220	635
Landbouw-Egalisatiefonds (netto-kosten subsidiepolitiek)	—	—	236	200	—	—
Totaal-Generaal	3.201	2.954	1.340	853	1.220	635

*) Hieronder mede begrepen de uitgaven voor het land- en tuinbouwonderwijs en het totale rijkssubsidie aan de Centrale Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek.

*) Uitgegaan is van de uitgaven van de Departementen van Oorlog en van Marine. Hierop zijn in mindering gebracht de op die hoofdstukken voorkomende uitgaven voor demobilisatievoorzieningen (voor zover daaronder nog geraamd, zijn deze tot de sociale voorzieningen gerekend), die voor militaire pensioenen

(ondergebracht in de rubriek pensioenen) en die voor loodswezen en voor hydrografie (opgenomen in de rubriek Verkeer). Daarentegen is wel rekening gehouden met de uitgaven van het Departement voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen voor de landmacht in Suriname, in de Nederlandse Antillen en in Nieuw-Guinea.

*) Voor zover deze uitgaven niet aan andere onderdelen zijn toegerekend (o.a. distributie-, controle- en prijsbeheersingsapparaat).

Voor de uitkering aan het Gemeentefonds is aangehouden een bedrag van f 421 mln, zijnde 11,7 pCt van de opbrengst der daarvoor in aanmerking komende belastingen. Door de voorgestelde verhoging van het percentage voor de jaren 1951 en 1952 van 8 tot 11,7 zal uit de opbrengst der belastingen aan het Gemeentefonds een zodanig bedrag toevoelen, dat dit fonds in staat wordt gesteld, behoudens de gebruikelijke uitkeringen, aan de gemeenten wegens afschaffing van de ondernemingsbelasting een zodanig bedrag uit te keren, dat wordt voorkomen, dat zij in de overgangsjaren 1951 en 1952 ten gevolge van de afschaffing van die belasting in budgetaire moeilijkheden komen.

Analyse naar kostencategorieën.

Dit jaar bevat de Millioenennota een geheel nieuw onderwerp, nl. een analyse van de begroting 1949, 1950 en 1951 naar kostencategorieën, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding. Het blijkt, dat het netto beroep van het Rijk op de nationale middelen voor 1949, 1950 en 1951 resp. bedraagt f 1.438 mln, f 1.957 mln en f 1.751 mln.

* * *

Uit een opgave der Nationale Schuld per 30 Juni 1950 blijkt, dat de totale binnenlandse schuld sedert 30 Juni 1949 steeg van f 22.834 mln tot f 23.251 mln, terwijl de buitenlandse schuld in hoofdzaak tengevolge van de koerswijziging van de gulden (f 816 mln) met f 934 mln tot f 3.453 mln toenam.

In de paragraaf over bijzondere onderwerpen geeft de Minister o.a. een uiteenzetting van het onderlinge verband tussen het *bouwprogramma en de Rijksbegroting*, teneinde een inzicht te geven in het aandeel van het Rijk in de totale bouwactiviteit.

Het bouwprogramma geeft aan, voor welke bedragen, gespecificeerd naar de bij het programma onderscheiden soorten van werken, gedurende een bepaald kalenderjaar in verband met de beschikbare arbeidskrachten, geldmiddelen en materialen, goedkeuring zal kunnen worden

verleend aan de uitvoering van werken op het gebied van waterbouw, spoorwegbouw, wegenbouw, burgerlijke, of utiliteitsbouw of op enig ander gebied van de bouwnijverheid met inbegrip van onderhouds-, herstel- en sloopwerken.

Het bouwplan 1951, dat dus als de grondslag mag worden gezien voor het te voeren bouwbeleid, sluit op een totaalcijfer van f 1.474 mln. Hoewel de bouwprogramma's 1951 en 1950 niet direct vergelijkbaar zijn, valt, na enige correctie van het laatste, te constateren, dat het bouwplan 1951 f 110 mln hoger ligt. De toegenomen arbeidsproductiviteit en de betere materiaalpositie maken deze verhoging aanvaardbaar.

Van het bouwplan komt ongeveer f 403 mln ten laste van de rijksbegroting. Dit betekent, dat een bedrag van ruim f 1 mrd zal worden gefinancierd door de lagere publiekrechtelijke organen en door particulieren.

Slotbeschouwing.

De Minister van Financiën besluit de Millioenennota met enige opmerkingen over de ontwikkeling der Nederlandse economie en brengt daarbij in het kort enkele vraagstukken en moeilijkheden ter sprake, welke momenteel in het beleid van de Regering de bijzondere aandacht vragen.

Aan een daarbij verstrekt cijfermatig overzicht wordt het volgende ontleend.

	1946	1947	1948	1949
(in miljarden gulden)				
Nationaal inkomen tegen marktprijzen	9,93	12,6	14,7	15,80
Tekort betalingsbalans lopende rekening	1,15	1,65	1,14	0,30
Consumptie door gezinnen	8,05	10,09	10,88	11,15
Overheidsbestedingen	2,20	2,19	2,42	2,50
Netto-investeringen in bedrijven	0,83	1,55	1,90	2,45

Duidelijk komt in deze cijfers naar voren, dat Nederland reeds belangrijke vorderingen heeft gemaakt op de weg naar zelfstandigheid ten opzichte van het buitenland. Leidde de volstrekte ontoereikendheid van de binnen-

landse productie in het verleden er toe, dat voor f 1,15 mrd een beroep op het buitenland moest worden gedaan, in de jaren 1948-1950 is, vooral onder invloed van het herstel der binnenlandse productie, dit bedrag in snel tempo gedaald.

Wat het herstel van de binnenlandse productie betreft, heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek onlangs het reële nationale inkomen over 1946 en 1949 op resp. 91 en 125 pCt van dat van 1938 geschat. Dit laatste cijfer mag zeker bevredigend worden genoemd, zelfs wanneer men de toeneming van de bevolking in deze elf jaren met 15 pCt mede in aanmerking neemt.

Tot dit resultaat heeft in belangrijke mate de Marshall-hulp bijgedragen.

Uit een en ander trekt de Minister de conclusie, dat zich tijdens de afgelopen jaren, in grote lijnen gezien, een duidelijk economisch herstel heeft voltrokken. Dit feit mag er echter niet toe leiden, dat men de grote moeilijkheden, waarvoor ons land in economisch opzicht nog steeds staat, uit het oog zou verliezen.

In dit verband wijst hij op de grote zorg, die de betalingsbalans nog altijd vereist. Aangezien de buitenlandse hulp in het fiscale jaar 1950/51 aanzienlijk lager zal zijn dan in het jaar 1949/50 is een verbetering van de betalings- en met name de handelsbalans ten opzichte van de toestand, zoals die zich de laatste maanden heeft ontwikkeld, dringend nodig. De betalingsbalanspolitiek is in wezen gericht op het bevorderen van evenwicht tussen de in de verschillende economische sectoren uitgeoefende vraag naar goederen en diensten enerzijds en de uit de binnenlandse productie rechtstreeks of via internationale ruil beschikbaar komende reële middelen anderzijds, terwijl daarnaast uit genoemde internationale ruil de middelen gevonden moeten worden om de aflossingen op de buitenlandse schulden te bestrijden. Onder de huidige omstandigheden valt daarbij de nadruk op het vermijden van een teveel aan binnenlandse koopkracht. Een zodanig teveel zal steeds een gevaar betekenen voor de betalingsbalans. Als gevolg van de tot stand gekomen interne en externe liberalisatie van het economisch verkeer zou de nadelige invloed thans echter in versterkte mate tot uiting komen.

De op dit moment bestaande toestand kan uit dit gezichtspunt als niet onbevredigend worden gekenschetst; wel blijft grote waakzaamheid geboden, zoals de vergroting van het invoersaldo onder invloeden van tijdelijk karakter in de afgelopen maanden aantoonde.

Van de factoren, welke van invloed zijn op de binnenlandse monetair ontwikkeling, meent de Minister in het kader van deze beschouwing in het bijzonder de begrotingspolitiek onder de aandacht te moeten brengen. Hij acht het in dit verband van betekenis, dat de ontwerp-begroting 1951, wat betreft de Gewone Dienst, de Buitengewone Dienst I en het Landbouw-Egalisatiefonds tezamen, een tekort aanwijst van f 117 mln; het nadelig saldo van de Buitengewone Dienst II bedraagt ruim f 400 mln. Voor de ontwikkeling van 's Rijks Kas in het kalenderjaar 1951 is mede het beeld van de begroting 1950 van belang, aangezien een deel der daarin opgenomen ontvangsten en uitgaven eerst in 1951 zal worden geëffectueerd; anderzijds zal, wat de ontwerp-begroting 1951 betreft, overloop naar 1952 plaatsvinden.

Naast deze normale overloop dient de abnormale overloop in aanmerking te worden genomen. Deze is thans in hoofdzaak beperkt tot de invloed van het inhalen van achterstand in de belastingheffing. Ook voor 1951 kan uit dezen hoofde nog op een zekere versterking van de kaspositie worden gerekend.

* *

De Minister meent, het geheel overziende, als zijn mening te moeten uitspreken, dat, waar de mogelijkheid van het

optreden van ongewenste tendenties niet geheel is uitgesloten, de feitelijke ontwikkeling met nauwgezetheid dient te worden gevolgd en dat iedere eventuele verdere verhoging van uitgaven, waar geen verhoging van middelen tegenover staat, slechts verantwoord is te achten, indien deze door verlagingen elders kan worden gecompenseerd.

Hij wijst er tenslotte nogmaals op, dat de economische en financiële problemen, waarvoor ons land zich ziet gesteld, thans worden gecompliceerd door de gebleken noodzaak tot vergroting der militaire paraatheid. Het valt niet te ontkennen, dat de grotere militaire krachtsinspanning de oplossing dezer problemen in verschillende opzichten verzwaart. Een vergroot beslag op goederen en diensten voor militaire doeleinden betekent onvermijdelijk, dat het deel der reële nationale middelen, dat ter beschikking komt van de civiele sector, dienovereenkomstig vermindert, behoudens voor zover die additionele militaire goederen en diensten in het kader der militaire samenwerking om niet verkregen worden.

Enerzijds zullen de uit deze constellatie voortvloeiende offers naar billijkheid dienen te worden verdeeld, anderzijds dient het streven er op te zijn gericht, de verwezenlijking van de doeleinden der economische politiek op lange termijn zo min mogelijk te schaden.

De nieuwe situatie bemoeilijkt o.a. het voorkomen van hernieuwde verstoringen van het monetair evenwicht; zij vereist met andere woorden de aanpassing van de in de civiele sector door verbruikers, bedrijfsleven en Overheid uitgeoefende vraag aan het relatief verminderde aanbod van reële middelen. Het uitblijven van een zodanige aanpassing zou ook de betalingsbalanspositie ernstig bedreigen; deze positie wordt reeds bemoeilijkt door de prijsstijgingen op de wereldgoederenmarkten, welke, gezien de samenstelling van het Nederlandse in- en uitvoerpakket, leiden tot een achteruitgang van de ruilvoet. Zetten deze tendenties zich voort dan zal het treffen van anti-inflationistische maatregelen noodzakelijk zijn. Bij voorkeur zullen deze in internationaal verband dienen te worden genomen, doch daarnaast zal ook nationaal, voor zover autonoom optreden resultaat belooft, een doelbewust beleid zijn geboden.

Het tekort, dat de ontwerp-begroting voor 1951 vertoont — ondanks alle inspanning om haar sluitend te maken — wijst er op, dat het financieel beleid aan een kritische herziening dient te worden onderworpen vóórdat besloten wordt tot nieuwe uitgaven, die niet zelf tot een rijker vloeien der middelen bijdragen of op andere wijze, wat haar monetair effect betreft, bijv. door het plaatsen van leningen, kunnen worden gecompenseerd. Het inhalen van de belastingachterstand levert nog een zekere reserve op, maar deze factor is van voorbijgaande aard en mag derhalve bij de bepaling van het toelaatbare uitgaven-niveau niet in aanmerking worden genomen en dient bovendien bij voorkeur voor schuldaflossing te worden gebruikt. Het gevaar, dat 's lands financiën bedreigt, bestaat vooral hierin, dat het verlangen groot is om in de vele noden en behoeften, die ervaren worden, tegelijkertijd en zo goed mogelijk te voorzien, terwijl de financiële toestand selectie en beperking eist. Bij de samenstelling der onderhavige begroting is reeds veel beperking betracht. Als verdere uitgaven onvermijdelijk blijken, zal er méér beperkt moeten worden. Daarbij dient volledige bereidheid te worden gewekt om elke uitgave binnen het strikt noodzakelijke te houden en haar te plaatsen in het algemeen kader van een verantwoord begrotingsbeleid.

Slechts zo komt het hoogste belang van het land tot zijn recht en kan rechtvaardigheid worden betracht jegens het gehele volk.

GELD- EN KAPITAALMARKT.**De geldmarkt.**

Hoeeer er ook over inflatie gesproken moge worden en hoeeer de prijsstijging een feit moge zijn, van een toeneming van de geldhoeveelheid is in ons land momenteel nog geen sprake. De bankbiljettencirculatie schommelt heen en ook de girale geldhoeveelheid vertoont weinig verandering. De banken verwachten in dit opzicht blijkbaar voor de naaste toekomst geen ommekeer. Ondanks het feit, dat er in September en October relatief veel schatkistpapier vervalt, vergrooten zij hun saldo's bij de circulatiebank gedurende de verslagweek met f 8 mln tot f 52 mln.

De markt-disconto's gaven een verdere daling te zien. Eén- t/m driemaandpapier werd gevraagd tegen $1\frac{1}{4}$ pCt, langer lopende termijnen tegen $1\frac{3}{8}$ pCt, met uitzondering van het schaarse Februari-papier, dat op $1\frac{5}{16}$ pCt werd gezocht. De callgeldnotering werd op de laatste dag van de week van 1 pCt tot het minimum van $\frac{3}{4}$ pCt verlaagd.

De kapitaalmarkt.

De koersen op de aandelenmarkt ondergingen gedurende de tweede helft van de verslagweek een daling, waardoor het koerspeil per saldo slechts een bescheiden vooruitgang ten opzichte van de vorige week vertoonde. Het inflatiesentiment bij het belegend publiek bleek gedurende de afgelopen week bij enige gelegenheden niet zo sterk als de beroepshandel had verwacht, waardoor de laatste de verwachte winsten op in anticipatie gekochte stukken niet kon binnenhalen.

Opvallend was de voortdurende stijging van het agio van de Amsterdamse koersen van Amerikaanse effecten boven de New Yorkse noteringen. Was dit agio enige maanden geleden vrijwel verdwenen, thans bedraagt het 10 pCt. Dat Amerikaanse fondsen op velen een groter aantrekkingskracht uitoefenen dan Nederlandse waarden, is niet verwonderlijk. In eerstgenoemd land toch bestaat veel minder het streven — zowel bij Overheid als ondernemers — om aan de aandeelhouders zoveel mogelijk de voordelen van risicodragende belegging te onthouden. Het behoeft weinig betoog, dat een dergelijk verschil in „klimaat" juist in deze tijd, nu de meeste aandelen-aankopen behoud van koopkracht, d.w.z. de hoop op een in depreciërend geld uitgedrukte koerswinst, ten doel hebben, van de grootste betekenis is.

Gedurende de verslagweek viel er een groter aanbod van obligaties te constateren. Voor een gedeelte worden hierdoor waarschijnlijk de gelederen van de particuliere obligatiebezitters verder gedund. Voorts ligt het voor de hand, dat ondernemingen, die bijv. over verhandelbaar geworden investeringcertificaten beschikken, deze thans van de hand zullen doen, wanneer de grotere eisen, die de voorraadsfinanciering i.v.m. de prijsstijging gaat stellen, dat wenselijk maken.

Aand. indexcijfers	8 Sept. 1950	15 Sept. 1950
Algemeen	154,2	156,6
Industrie	217,9	221,2
Scheepvaart	164,1	164,4
Banken	123,7	124,8
Inden. aandelen	55,8	57,4

Aandelen

A.K.U.	171	174½
Philips	227½	232½
Unilever	226½	234
H.A.L.D.	172	172
Amersterdam Rubber	134½	137½
H.V.A.	126	126
Kon. Petroleum	302½	308

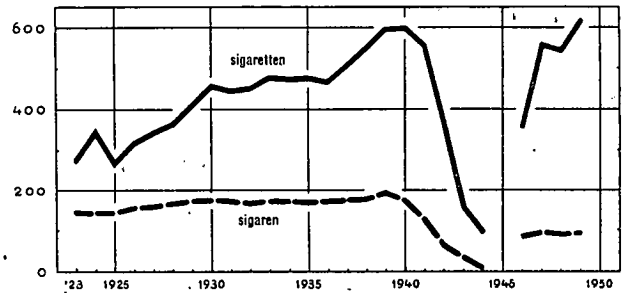
Staatsobligaties

$2\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79½	79
$3-3\frac{1}{2}$ pCt 1947	$97\frac{3}{8}$	97
3 pCt Invest. certif.	$97\frac{3}{16}$	97
3 pCt Dollarlening	$98\frac{1}{2}$	99

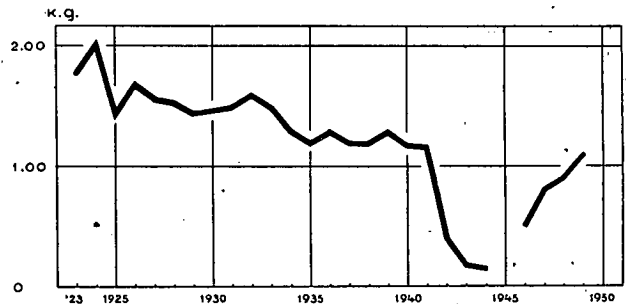
GRAFIEKEN.

Gemiddeld beschikbaar gekomen hoeveelheid tabaksproducten in Nederland, 1923—1949.

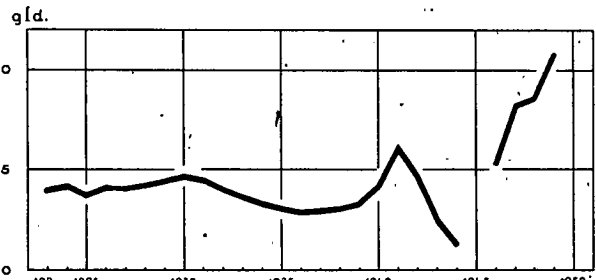
Aantal sigaren en sigaretten per hoofd der bevolking.

Kerftabak per hoofd der bevolking.

Totale waarde der tabaksproducten per hoofd der bevolking.

Bron: C. B. S.

STATISTIEKEN.**DE NEDERLANDSCHE BANK.**

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij corres. in het buitenland en buitenlandse spaarbiljettensaldien	Voorschotten in rekort (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	153.109	2.744.151
7 Aug. '50	885.598	250.076	966.932	55.586	2.855.361
14 Aug. '50	885.788	247.224	954.121	53.710	2.837.409
21 Aug. '50	886.072	320.159	904.774	51.553	2.824.438
28 Aug. '50	886.369	341.414	895.699	54.449	2.846.518
4 Sept. '50	886.641	305.337	950.193	50.840	2.873.000
11 Sept. '50	886.912	338.902	927.352	52.994	2.818.903
18 Sept. '50	887.267	298.466	973.025	50.546	2.773.298

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi in rekening van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
7 Aug. '50	357.807	1021.040	1.709	44.275	475.514	482.883
14 Aug. '50	346.097	1078.471	1.648	45.353	475.303	421.491
21 Aug. '50	310.563	1162.059	1.639	53.079	495.578	384.697
28 Aug. '50	280.918	1209.584	1.637	48.855	507.664	338.792
4 Sept. '50	212.995	1209.584	1.635	44.312	545.025	371.260
11 Sept. '50	269.782	1209.584	1.633	51.825	553.166	369.572
18 Sept. '50	271.260	1209.584	1.633	47.208	563.281	397.847

Beschikbare krachten

DOCTORANDUS ECONOMIE

bedrijfsconom. richting, 29 jaar, enige jaren ervaring op fin. afd. bij groot bedrijf, zoekt zo spoedig mogelijk passende verantwoordelijke functie met goede vooruitzichten. Br. onder no. ESB 1829, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

BANKAGENT

47 jaar; alg. ontw., representatief, ongehuwd, gedurende 22 jaar werkzaam in Indonesië, laatstelijk agent grote bankinstelling te Djakarta, zoekt

LEIDENDE FUNCTIE

bij Bank of grootconcern in Indonesië, Zuid-Afrika of Nederland. Br. onder no. ESB 1833, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

JURIST-ECONOOM

sinds vele jaren werkzaam op het gebied belangenbehartiging bedrijfsleven, administratief onderlegd, bewerker leerboeken Handelskennis en Handelsrecht, zoekt wegens opheffing Vakgroep, waarvan secretaris, werkring bij onderneming of organisatie, c.q. secretariaat ondernemersorganisatie. Br. onder no. ESB 1832, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

FUNCTIE GEZOCHT

Doctoranda Engelse taal- en letterkunde, met vertaalervaring, zoekt functie als vertaalster bij particulier bedrijf of overheidsinstelling. Br. onder no. ESB 1834, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Het Economisch-Technologisch Instituut Overijssel vraagt voor spoedige indiensttreding:

geroutineerd ECONOOM-GEOGRAAF

liefst met opleiding Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam.

Brieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan het Economisch-Technologisch Instituut Overijssel, Postbus 78 te Zwolle.

Voor kantoor of bedrijf

Vraag en Aanbod inzake Kantoorbehoeften, Brandkasten, Machines, Gebouwen, Industrieretorten, enz.

FABRIEKSPAND

Te koop aangeboden Fabriekspand, met woonhuis, fabrieksruimte 250 m², voorzien van electr., gas en waterleiding. Te bevragen J. VAN DE KAMP, Halvinkhuijzerweg 13b, Putten (Gld.)

Schakel
in voorkomende
gevallen
deze rubriek in.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION

Contains most complete range of
British economic and financial statisti-
cs published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Econo-
mie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar,
voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel
of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige
landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetehende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.